Tehlikeli Manevralar
Yazan; Metin TOKER

AKİS

H… MECMUASI

Dirk U. STIKKER
Nato Genel Sekreteri

FİYATI : 1 LİRA

1962 BÜYÜK PURO-FAY MÜSABAKASINA mutlaka katılınız

1 TALİHLİYE *Bedava* 1962 model, yepyeni bir RAMBLER AİLE ARABASI

RAMBLER 62, halen Amerikada en çok aranan ve en çok satılan arabalardandır. En küçük arabalardan daha ekonomiktir (4 sise ile 210 km.) Puro Fabrikasının hediyesi Rambler 62'yi, İstanbul, Levent, Büyükdere Cad., Puro Tuvalet Sabunu ve Fay Temizleme Tozu Fabrikalarında bizzat görebilirsiniz

MÜSABAKAYA İŞTİRAK ÇOK KOLAYDIR:

3 adet Puro Tuvalet Sabunu ambalajı ile birlikte 1 adet yuvarlak Fay Temizleme Tozu üst kapağı biriktiriniz. Bunları bir zarfa koyup zarfın üstüne açık adresinizi yazarak P.K. 572 İstanbul adresine en geç 25 Haziran akşamına kadar postalayınız

MÜHİM:

a) Mektuplarınızı katiyen taahhütlü göndermeyiniz (pratik güçlükler oluyor)

b) Zarfların üstüne P.K. 572 — İstanbul'dan başka birşey yazmayınız (Puro Fabrikası v.s. gibi)

PURO - FAY MÜSABAKASI TALİHLİLERİ 1 TEMMUZDA BELLİ OLACAK:

Müsabakaya iştirak edenler arasında Noter huzurunda yapılacak kura sonunda 1 [illegible] RAMBLER AİLE ARABASINI, 100 talihli bir düzine Puro, 100 talihli 1 düzine Fay, 100 talihli 1 kutu Arı Bisküvisi kazanacaktır.

Terkibinde bol köpüklü deterjan bulunan FAY TEMİZLEME TOZU, en iyi kalite ve kalitesine kıyasla piyasanın en ucuz temizleme tozudur

Köpüklü - Deterjanlı

fay

Herşeyi Daha İyi Temizler

Terkibinde krem [illegible] bulunan PURO TUVALET SABUNU [illegible] kemmeliyeti bakımından piyasada satın alınabilecek en [illegible] Tuvalet Sabunu ve en müessir güzellik [illegible].

Bol Köpüklü ve Nefis Kokulu

PURO

Tuvalet Sabunları [illegible]

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl : 8, Cilt : XXIV, Sayı : 407

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara

•

İdare :
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 10 61 96

•

Başyazar ;
Metin Toker

•

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi Ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

•

Yazı İslerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

•

Karikatür :
TURHAN

•

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

•

Klişe:
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları:
Santimi : 20 lira
3renkli arka kapak : 1.500 TL.

İlân İşleri:
Telefon : 10 61 96

Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :
Milli Eğitim Basımevi

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih : 15-4-1962

Kapak Resmimiz

Dirk U. STIKKER

Tatlı bir adam

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bir süredir bütün kapılarımızı ve pencerelerimizi-dışarıya kapamış olarak, içiçe, kendi kendimizle burun buruna yaşar haldeyiz. Hudutlarımızın hemen ötesinde olup bitenlerle dahi alâkadar olmuyoruz. Daha doğrusu, umumi efkârı tenvir görevini yüklenmiş olanlar, bizler, gözleri kapalı dönen hoştan beygirleri gibi hep aynı dairenin üzerinde yürüyüp duruyoruz. Halbuki bu sırada dışarda, bizim için son derece alâka uyandırıcı bir takım hâdiseler cereyan ediyor, öyle hâdiseler ki, bizim için ibret levhaları doludur.

Belki bu eksiği tamamladığından dolayıdır, geçen sayımızda çıkan Yunanistanla alâkalı yazı geniş akisler uyandırdı. Aslında, bunun bir başka sebebi daha olduğu muhakkaktır. Modası çoktan geçmiş ve artık bütün dünyada sâdece bir gençlik hevesi olarak istihlâk sahası bulan bir çeşit sosyalizmi bir asırlık rötarla keşfettikten sonra bunu Türkiyeye yol diye tavsiye edenler vardır. Bunlar, kâğıt üzerinde bilgiçlik taslamaktan ve hep aynı şeyleri tekrarlamaktan hoşlanmaktadırlar. Memleketimizin kalkınması için buldukları çâre, bu çocuğumsu sosyalizmidir. Gerçek tam aksineyken, iddiaları dünyanın sosyalizme gittiğidir.

Dünya, sosyalizme gitmemektedir. Dünya, her çeşit "izm"lerden uzaklaşmaktadır. Başardı ekonomiler, dar kalıplar içinde kendilerini hapsedenler değil, enfrastrüktürü devlet, ama üst katları özel teşebbüs tarafından kurulan binalardır. XX. Asrın ikinci yarısında, medeniyetin tuttuğu istikamet budur. Şimdiye kadar bu kendilerine hatırlatıldığında, bizim sevimli akl-ı evvellerimiz bilgiç bilgiç başlarım sallıyorlar ve - "O, bizim şartlarımıza sahip memleketler için varit değil" diyorlardı. Delil? Delilleri yoktur.

Ama işte, öteki tezin pırıl pırıl bir delili: Yunanistan. Bizden de beter bir noktadan kalktığı halde komşu memleket, imkanlarını iyi kullanması sayesinde belini doğrultmuş, on senede refah ve saadetin kapısı Önüne varmıştır. Yunanistan, cerhine imkân bulunmayan bir misal teşkil ettiğinden dolayıdır, ki AKİS'in geçen sayısında çıkan yazı ekonomi politik tartışmalarını bir takım paradokslarla idare etmeye kalkışanlara tadsız dakikalar yaşatmıştır. Buna mukabil, dünyanın gerçek gidiş istikametini bilerek Türkiyede realist ve basiretli bir yol tavsiye edenler tartışmalarda yeni bir koz ele geçirmişlerdir.

AKİS, dünyada neler olup bittiğini gösterme çabasını, alâka uyandırıcı röportajlara da yer vermek suretiyle devam ettirme kararındadır. Bu, ilk yazının uyandırdığı ilginin bizlere şu anda iç politika çekişmelerinden bıkmış umumi efkârın ne istediğini göstermiş olmasının neticesidir. Eğer dikkat edilirse farkedilecektir ki, tirajların süratle düşmekte olduğu sırada en evvel uyanan gündelik gazeteler de objektiflerini başka konulara çevirmektedirler. Elbette, her gazetenin kendine has bir okuyucu kütlesi vardır. Ama her sınıftan okuyucu kısır çekişmelerden bıktığına göre her gazete kendi okuyucusuna mutlaka yeni ufuklar açmak zorundadır.

AKİS'te pek yakında, açık bir pencereden İtalya, Fransa ve İngiltereyi de durumları, meseleleri, şahsiyetleri ve ilgi çekici hadiseleriyle görebileceksiniz. Bir tek yazıda bir konuyu kuş bakışı işlemek, bugün modern mecmuacılığın en büyük hususiyetidir. Haftalık mecmualar objektiflerini bir noktaya tutmakta, orasını aydınlatmakta ve okuyucularımın gözleri önüne sermektedirler. Ama bu "tek sayılık yazı" aslında uzun emeklerin, mahallinde temasların ve dikkatli incelemelerin neticesidir. AKİS geçen hafta bunun bir örneğini verdi. Aynı tarz yazılar devam edecektir.'

Saygılarımızla AKİS

Cilt : XXIV, Sayı : 407

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

16 NİSAN 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Gelin - güvey olanlar

Eski D.P. nin gerçek vârisinin kim olduğu tartışması, C. H. P. dışındaki partilerce uzun süredir devam ettirilen bir tartışmadır. Halbuki böyle bir tartışma fuzulîdir. Zira talihsiz D. P. nin usullerini, mal 'bulmuş mağribiler gibi, bunca felâketten sonra dahi kullananların hangi safta bulundukları her gün görülüyor: A. P. bu partinin bir dalı vardır ki, eski D. P. nin ta kendisidir. Allah encamlarını, D. P. ninkinden hayırlı kılsın! Zira, objektif bir teşhis konulmak istenilirse hemen farkedilecektir ki D. P, yi, yükselten olduğu, gibi batıran da bu usullerdir. Usul, aslı astan olmayan bir durumu gerçekmiş gibi göstermek, onun etrafında gürültü patırdı koparmak, tamamiyle asılsız propaganda üzerine, bina yükseltmek, böylece kaşla göz arasında, daha doğrusu göz boyacılığıyla bir belirli gayeyi gerçekleştirmektir,. Bilhassa ömrünün son yıllarında D. P. bu metodu çok kullanmış, kestirdiği hedeflerden banlarına o gün varmıştır da.. Ama, gün gün edildikten sonra hayat gene devam etmiş, işte o zaman D. P. bu tutumunun aslında basiret ve akıllılık değil, basiretsizlik ve akılsızlığın ta kendisi olduğunu acı bir şekilde görmüştür.

Şu sırada bu kanat, gene bir manevranın içindedir. Siyasi af konusunu, kanadın yayın organları gürültülü şekilde ele almışlardır. Bunu yaparken, kendi uydurdukları bir hikâyenin etrafında variasyonlara girişmişler , dir. İşi bir emrivaki haline getirmek için de, gocukların güleceği bir kampanyayı tahrik etmişlerdir. Genel Kurmay Başkanına ve Kuvvet Kumandanlarına "Var olun! Biz de sizin yüksek kalbinizden ancak bunu beklerdik. Demek, affa taraftarsınız.. Tabii canım, başka türlüsü olur muydu ? Böylece, milletin kalbinde ulaşılmaz mevki elde ettiniz!. Yaşayın, aslanlar!" diye taraftarlarına ve adamlarına telgraflar çektirmektedirler. Böylece, İşi olup bittiye getirebileceklerini sanmaktadırlar. Gerçek şudur ki, bu telgraflar, muhatablarında sâdece hayret değil, bu kadar yüzsüzlük karşısında nefret ve iğrenme de uyandırmış, silâh geri tepmiştir. Zira, ortada böyle bir durum yoktur ve satan mesele bir "yüksek kalp" "temiz yürek" işi değil, memleketin gerçek menfaatidir.

Bitirdiğimiz hafta içinde başkentte bir yetki sahibi söyle dedi:

"— Hiç, böyle şey görmedim. Adam size geliyor, borç para istiyor. Maalesef, elinizde bir şey olmadığını söylüyorsunuz. Arkadan bakıyorsunuz, adamın eşi dostu size teşekkür etmeye başlıyor. Sanki arzuyu müsait karşılâmıssınızdır da, onun için bunu yapıyorlar. Eh, sizin de yüzünüz tutmayacak, 'Yok böyle şey, yahu! Nereden çıkardınız?' diyemeyeceksiniz, kapkaççıya teslim edeceksiniz! Ama hakikaten, hiç böyle şey görmedim.."

Halbuki, bu görülmemiş bir şey değildir. Metodun orijinal şampiyonları, para ile topladıkları kalabalıkların karşısına geçip "Saadetinizi gözlerinizden okuyoruz. Buraya kadar koşup gelmeniz, bizi bağrınıza basma iştiyakınızın delilidir" demiyor ve bunu radyolardan, millete ciddi ciddi duyurmuyorlar mıydı?

Kendi kendilerine gelin - güvey olanlar çoktur ama, böylelerinin arasında çoluk - çocuk sahibi olanlar yoktur ve asıl "görülmemiş şey", işte budur. Metodun politikada tatbikine gelince, bütün tarihte sâdece bir tek prensip, sahiplerine uzun vadeli saadet ve başarı getirmiştir: "Dürüstlük, en iyi politikadır."

Ali Keskiner - Necdet Uran • Cevdet Sunay İrfan Tansel

Balona iğneyi batırdılar

Tehlikeli Manevralar

Metin TOKER

gayra Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin, hatalı bir yolda olduğunu söylemek zamanı gelmiş bulunuyor. Bu bata bir takım tehlikeleri de beraberinde taşıdığı içindir ki ikaz görevini yerine getirmek, vatandaşlık hakkının da üstünde, kutsal bir vecibedir.

Bir devirde yaşıyoruz ki, memleketimizi ve milletimizi sâdece açıklık, sâdece berraklık kurtaracaktır. Politika sahasındaki bütün oyunların meydanda, göz önünde oynanması lüzumu vardır ve herkesin kendi sorumluluğunu bilerek önce onun icabını yerine getirmesi, sonra da hududu içinde kalması şarttır. Her yerde bir başka tarz konuşmak, herkese karşı bir ayrı tavır takınmak ortalığı karıştırmaktan başka hiç bir işe yaramamaktadır ve sorumluluk duygusunun icaplarına aykırıdır. Memleketin en nazik konularına, bu gibi tartışmaların üstünde kalması gereken makamları dahil etmek ise o makamların sorumluluk ve yetki hudutlarını aşmak demektir.

Geçmiş üzerinde durmanın faydası yoktur. Fakat sayın Cemal Gürselin, seçim önceki-statüsü içindeki davranışlarının, tutumunun ve hemen her gün gazetecilere Başbakanlık merdivenleri üstünde ve önlünde en hayati meseleler hakkında söz söylemesinin işlerimizi kolaylaştırdığını iddia etmek imkânı yoktur İhtilâlin sayın başının politikası, belki şahsi itibariyle başarılı bir neticeye ulaşmıştır. Belki bu politika, seçimlerde onun arzuladığı bir denge -veya dengesizlik- sağlamıştır. Belki böylelikle, bir siyasi teşekkülün tahribi gayretleri kuvvetli bir müttefik bulmuştur. Ama gerçek şudur ki, Türkiye en tehlikeli maceraların kapısı önüne getirilip bırakılmıştır ve bunlardan yakamızın sıyrılması kolay olmamaktadır.

Kaldı ki İhtilâlin sayın başı, bir yol beraber katedildikten sonra Ülkü ve inanç birliğime sahip olmayan arkadaşlardan vefa beklemenin hayal olduğunu 25 Ekimin hemen öncesindeki hâdiseler dolayısıyla anlamış bulunmalıdır. Ondan cesaret alarak gelişen bazı cereyanların, sonradan kendisine de karşı dönmüş olduğunu sayın Cemal Gürsel her halde unutmamıştır.

Sayın Gürsel, şu anda Türkiye Cumhuriyetinin Başkanı bulunuyor. Cumhurbaşkanının yetkilerinin ne olduğunu. Anayasanın alâkal, maddeleri açık ve kesir şekilde tâyin etmiştir. Bunların içinde. Hükümetin sorumluluğunu taşıdığı konuları ele almak yoktur. Bu bakımdan, mahiveti itibariyle değil, ama zemini ve zamanı itibariyle bir ciddi tartışma konusu olan siyasi af meselesinde bir vaziyet almasını tasvip etmeye imkân yoktur. Söylediği değişik fikirler bugün sâdece istismar vasıtasıdır ve sâdece, önceden başarısızlığa mahkûm bir takım zorlama gayretlerinin desteğidir Hale bir takım tarihlerin atılması ve bir af şampiyonu gibi ortaya çıkılması inanılmaz intilata gebedir. Hükümet programlarının tahakkuk ettirilmesi ve hangi işin hangi zaman yapılması gerektiğinin tesbiti yetkisi tabii sorumluluğuyla birlikte, Anayasa tarafından Cumhurbaşkanlarına bırakılmamış, Başbakanlara verilmiştir. Bir takım konuları bizzat ele alma hevesi, bu yetkisizlik dolayısıyla, o konularda zihinlere tereddüt tohumlan ekme ve karışıklıklar yaratma neticesinden başka netice vermeyecektir. Sayın Cumhurbaşkanının şu anda, memleketteki gerçek duruma ve kuvvet muvazenesine, ciddi ve önemli temayüllere en doğru teşhisi koyduğunu söylemek kolay değildir. Bunun getireceği hüsranın büyük olması ihtimali ise kuvvetlidir. Vatanperverliğin timsali olan sayın Cemal Gürsel bir takım tutumunun daha bugünden hangi tahriklere vesile vermiş bulunduğunu serinkanlılıkla ve peşin hükümlere kapılmaksızın düşünürse, üzerinde olduğu yolu terketmekten ancak gönül ferahlığı duyacaktır.

Siyasî veyahut âdi, bazı mahkûmların affı için Anayasa Devlet Başkanına hak tanımıştır. Sayın Cemal Gürsel, eğer içinden böyle bir arzu geliyorsa ve zemin ile zamanı buna uygun sayıyorsa hakkını hiç kimseye hesap vermek mecburiyeti duymaksızın hemen kullanabilir. 27 Mayısta kullanabilir, 29 Skimde kullanabilir, kendi doğum gününde veya Kurban Bayramında kullanabilir. Bu nihayet, bir takdir meselesidir. Hatalı yol, bunun dışına çıkmak arzusudur. Hatalı yol, bir hükümet tasarrufu olması gereken ve ancak bu sayede gerçekleşmesi kabil, aksi halde çeşitli çevrelerden yenilmez mukavemet çekecek-tasarrufları şahıslara bağlamak, öyle göstermek gayretidir. Bunun, aslında, bu tasarrufu bir siyasi teşekkülün zaferi gibi yaymak hevesinden pek farklı tarafı yoktur.

Sayın Cemal Gürsel, bir noktada önemli - şekilde yanılıyor. Eğer dikkat etmişse görmüştür ki kendisinin ve Milli Birlik idaresinin her hatalı hareketini sâdece 27 Mayısın intikamını almak için yanan çevreler desteklemiş, teşvik etmiştir. Hatta bunlar, en samimi niyetlerle ikaz görevini yerine getirenlere sayın Gürseli ve Milli Birlik İdaresini kendilerine paravana yaparak saldırmışlar, ara açmak için elde gelen hiç bir şeyi esirgememişlerdir. Sayın Gürselin ve Milli Birlik İdaresinin bu oyunlara kapıldığı zaman olmadığını söylemek imkânı yoktur. Ama bu çevreler, vaktin gelmiş olduğu zehabı içinde, en sonda maskelerini yüzlerinden atmış bulunduğuna göre aynı cins oyunlarına gene kapılmak yanlış olur. Sayın Gürsel emin olmalıdır ki, safı ve yeri 27 Mayısı gerçekleştirenlerin yanıdır. Oradan ayrıldı mı, muallakta kalması mukadderdir. Zira, Anayasa cevaz vermiş bulunsaydı da İhtilâlin cezalandırdıklarını tek başına affetmiş dahi olsaydı, kendilerini ihtilâlzede sayanların nazarında daima ihtilâli yapmış kumandan olarak kalacaktır, hiç birinden, hayal ettiği patisi minneti görmeyecektir, Tarihe adını Tarihe gececek olduğu şeklin dışında bîr şekilde geçiremeyecekdir. Bu şekil, zaten dünyanın bütün şerefini beraberinde kaşımaktadır.

Ama, ne oluyor? Bu tutum, vatanın işlerini güçleştiriyor. Halbuki zaman, bu işlerin güçleştirilmesi değil, kolaylaştırılması zamanıdır.

D. P. bunun aksine bel bağladığı için batmıştır. A. P. nin o kanadı, aynı sebepten hüsrana uğramakta, kaç defadır tam meyvayı ısıracak hale geldiğini sanarken kendini sırt üstü yerde bulmaktadır.

Affın yolu hep aynı yerden geçmektedir: Şirretliğin uzağından! Şirretlik nerede kendini gösterirse, insanlık ve şefkat duyguları oradan) uzaklaşmaktadır.

Dış Yardım

Nihayet, iyi haberler!

(Kapaktaki diplomat)

Bitirdiğimiz haftanın nihayetinde cuma günü, öğleden sonra başkentteki İstanbul gazetelerinin bürolarına bir konuşmanın çoğatılmış metni gitti. Akşama doğru aynı bürolara telefon edildi ve metinde bir kaç ufak düzeltme yapıldı. Bunlardan biri şuydu: "Mayıs başında iyi haberler bekleyiniz", "Yakında iyi haberler bekleyiniz" olacaktır! Nitekim aynı aksam, saat 19.30 da Başbakan İsmet İnönü Türkiye Radyoları tarafından yayınlanan ve doğru dürüst teype alınmamaş-olmakla beraber adeta içilerek dinlenilen konuşmasında "Mayıs başında" değil, "Yakında" iyi haberlerin alınacağını bildirdi.

Buna rağmen, ilk haberi ellerine geçirmiş olan açıkgöz gazeteciler "Mayıs başı"nı manalandırmaktan geri kalmadılar. Mayıs başı? Bu, ne demekti acaba? Pek kısa bir araştırma sualin cevabını' ortaya çıkardı. Mayıs başında Atinada, NATO'nun Bakanlar Kurulu toplanacaktır. Demek Ki bu toplantıdan, Türkiyenin iyi haberler alması kabildir.

Bu neticeye varanlar yanılmadılar. Gerçekten, son bir hafta içinde cereyan eden bazı hâdiseler göstermiştir ki NATO müttefiklerimiz bize yardım elini uzatmak kararma varmışlardır ve bu karar, Türkiyeye gelen çeşitli heyetlerin memleketimizde gördükleri manzaranın neticesidir. Bitirdiğimiz haftanın ortalarında, bir yabancı heyetle birlikte Türkiyeye gelmiş olanlardan biri, Dışişleri Bakanlığı Köşkünde verilen bir akşam yemeğinde açıkça şöyle dedi:

"— Belki iç çekişmelerimizden biz, yabancıların gördükleri bir takım şeyleri göremiyoruz. Ama bilmemiz lâzım ki, işleri ele alış tarzımız itibariyle yabancılar dünkü Türkiye ile bugünkü Türkiye arasında dünyalar kadar fark müşahade ediyorlar ve bise karşı muameleleri bu farkın neticesidir."

Hakikaten, son haftanın misafiri Dirk Uipko Stikker bu gerçeği üstü pek az kapalı şekilde Balin Otelinde yaptığı basın toplantısında ortaya koydu. Gazeteciler, NATO Genel Sekreterinin Türkiyede gördüklerinden büyülenmiş bir hali olduğunu farketmekten geri kalmadılar.

Beliren hava

O gün, NATO'nun uzun boylu, iri yapılı, kırmızı ve güleç yüzlü Genel Sekreteri Balin Otelin damında -kibarlar "roof" diyorlar- hazırlanan toplantı salonuna girdiğinde U şeklinde bir masanın etrafında elliye yakın yerli ve yabancı gazeteci buldu. Lâcivert bir elbise giymiş, kırmışa bir kravat takmıştı. 'Memnun bir hali vardı. Basın mensuplarını, ellerini havaya kaldırarak selâmladı. O sırada saatler, 16' yi gösteriyordu.

Stikker vakit kaybetmedi. Yazılı beyanatını, ingilizce metinden hemen okumaya başladı. Genç bir hariciyeci, Hasan Üner, konuşmayı her bir paragraf sonunda türkçeye çeviriyor" du. NATO Genel Sekreteri Türkiyede bulunmaktan duyduğu memnunluğu belirttikten sonra "son bir kaç gün icinde Bakanlarınız ve resmi şahsiyetlerinizle yapmış olduğum görüşmelerin, karşılaştığımla bir çok meselelerin halli yolunda önemli bir payı olacağına eminim." dedi. Bunu, Genel Sekreterin Basın hakkındaki inancı takip etti. Stikker, "memleketlerimizde hükümetlerin aydın bir kamu oyunun desteğine mazhar olmadan pek az şey yapabileceği"ni belirtti,

İşin esası

Bu girişi, demecin özü takip etti ve doğrusu istenilirse NATO Genel

Dirk Stikker Yeşilköy hava alanında karşılanıyor
İyi haber getiren misafir

Stikker siyah çerçeveli gözlüğünü taktıktan ve koç saatim de masanın üzerine, gözünün önünde bulunacak şekilde koyduktan sonra:

"— Bir saatlik zaman içinde ilk önce' kısa bir beyanatta bulunacağım, arkadan soruları cevaplandıracağım" dedi.

NATO Genel Sekreterinin sol tarafında Dışişleri Bakanlığının başarılı Enformasyon Dairesi Başkanı Hasan İstînyeli—Bangkok'a Büyük Elçi olarak gitmektedir ve başkent basınının temennisi halefinin de kendisi kadar anlayışlı çıkmasdır-, sağ tarafında ise NATO'daki daimi delegemiz Muharrem Nuri Birgi ile teşkilâtın "milletlerarası memur" sıfatını haiz türk mensubu Ekrem Apaydın yer aldılar.

Sekreteri Başbakan İsmet İnönünün, bilinen ihtiyatıyla sadece çıtlattığı iyi haberi kendisinden bir gün önce, daha az kapalı şekilde açıkladı. Stikker, 22 Şubat olaylarının -dış âlemde, o olayların büyük tesir uyandırdığı ve neticesi itibariyle bize itibar sağladığı şimdi daha iyi anlaşılmaktadır- "geçen aylar zarfında Türkiye yeni imtihanlar geçirmiş ve yem gelişmelere sahne olmuştur" diye geçiştirdi. Türkiyenin karşılaşmış olduğu zorlukların yalnız askeri ve siyasi olmadığını, devlet adamlarımızın asıl ciddi ekonomik meselelerle uğraşmak zorunda kaldıklarını bildirdi. Bu, NATO'da durumumuzun iyi bilindiğinin delilini teşkil etti. Stikker, hiç bir yanlış anlamaya meydan vermeyecek şekilde, NATO üyesi memleketlerin Türkiyeye bu güçlüklerini yenebilmesi

için yardımcı olmayı samimiyet ve ciddiyetle düşündüklerini bildirdi. Ancak Genel Sekreter, bu yardımın şartım da çıtlattı: "Türkiye, demokratik prensipler çerçevesinde bugünkü problemlerini ele almıştır." Bunun "Demokrasi prensibleri içinde kaldığınız süre, bizim yardımımıza güvenebilirsiniz" manasına geldiğini anlamak i--in öyle olağanüstü bir dehaya zerrece lüzum yoktu.

Stikker, NATO üyelerinin "sağ kanaf'ın ittifaka bağlılığından emin olduğunu da sözlerine eklemekten geri kalmadı. NATO Genel Sekreterinin başkentteki temasları hakkında esaslı bilgi sahibi olanlar, bunun hangi manaya geldiğini sezmekte faala güçlük çekmediler. Stikker, Türkiyenin nötralist bir politikaya kayacağı yolundaki yayınların tesirinden, başkentte, başta İsmet İnönü ve Feridun Cemal Erkin, Türk idarecilerin havalarını aldığında yüzdeyüz kurtulmuş ve rahat etmiştir.

Genel Sekreter, yazılı demecini bu sözlerle bitirdi, sonra sualleri bekledi.

Ak koyun, kara koyun

Doğrusu istenilirse, toplantıda bulunan gazetecilerin okuyucularına vermek istedikleri haberlerin başında "Dış Yardım İşi" geliyordu. Buna rağmen Genel Sekretere sorulan ilk sualler daha genel mahiyette oldu. Alman DPA ajansının muhabiri Leyla Çambel Genel Sekreterin Napolideki bir demecini bahis konusu etti. Başka bir soru Ortak Pazardan bahsedince, Stikker bunun NATO için de faydalı olacağını bildirdi. Bir alman gazetesinin muhabiri olduğu söylenen Seyfeddin Akersin, Genel Sekretere almanca uzun bir "Hoş geldiniz nutku" çekti ve bu, gülüşmelere yol açtı. Sorular ancak bundan sonra, döne dolaşa, Türkiyeye yapılacak yardımın miktarı üzerinde düğümlendi.

Stikker, Basının merakından haberdar görünüyordu. "Ben, NATO Genel Sekreteri olarak, Türkiye için elimden geleni yapacağım. Ama sîze, Krutçefin yaptığı gibi kesin bir rakam söyleyemeyeceğimden dolayı üzgünüm!" dedi.

Bu söz de, tatlı tebessümlerle karşılandı. Genel Sekreter, esasen Türkiyeye yardım için Mayıs ayı başında Atinada toplanacak NATO Bakanlar Kurulunun bir karar vereceğini, ağlebi ihtimal bir "Türkiye Klübü" nün kurulacağını, bu klübün Türkiyenin beş yıllık plânını inceleyip NATO üyesi olan ve olmayan memleketlere Türkiyeye yardım için telkinde bulunacağını açıkladı. Bu güzel haberler, o gün Balin Otelin damında -ki barca "Roof büyük memnunluk uyandırdı. Stikker, NATO nun iktisadi bir yardım fonuna sahip bulunmadığını hatırlattı. Ama Türkiyenin iktisadi ıslahat programının tasvibi suretiyle NATO'nun-manevi desteğine hak kazanmasının, bu yardıma bizi kavuşturacağını da. sözlerine ekledi.

Kulağa Küpe

Amerikan Fıkrası

İstanbuldaki Tünel ile A. P. arasında ne fark vardır?

Hiç bir fark yoktur.

İkisinde de bir alay insan bir ucundan girer, bir alay insan bir ucundan çıkar!

Gelen haberler

Genel Sekreterin bu açıklamaları, son günlerde Ankaraya gelen haberleri teyit etti. Öğrenildiğine göre, "Edgar Faure Heyeti" diye bilinen heyet, NATO Bakanlar Kuruluna Türkiye hakkında son derece müsbet ve güzel bir rapor vermiştir. Bu raporda, Türkiyenin kalkınma gayretleri incelenip tutumumuz takdir edilmektedir. Takdirin başlıca sebebi, Başbakan İsmet İnönünün haftanın sonundaki radyo konuşmasında belirttiği husustur. Edgar Faure Heyeti, Türkiyenin kalkınmak için kendi kaynaklarını seferber etmeye hazır olduğunu görmüş, plânlı bir gelişmede azimli bulunduğunu kabul etmiş, bunun üzerinedir ki dostlarımızın da ellerinden gelen yardımı yapmalarını uygun addetmiştir. Bu, Türkiyenin milletlerarası ekonomik sahasında yıllardır kazandığı ilk ciddi başarıdır. '

Stikker konuşuyor
Tatlı yemeli, tatlı konuşmalı

Edgar Faure Heyeti, tetkiklerini İki memlekette, Türkiyede ve Yunanistanda yapmıştır, Türkiye hakkındaki raporun müsbet olmasına ve yardım tavsiyesinde bulunmasına karşılık Yunanistanla alâkalı rapor komşu hükümeti memnun etmemiştir. Bunun üzerine, Edgar Faure Heyetinin o raporu geri aldırılmıştır. Bu, Türkiyeyle alâkalı raporun müzakere edilip karara bağlanmasını geciktirmeyeçektir. Atinada yunanlı dostlarımızın bir güçlük çıkarmayacakları ümit edilmektedir.

Doğrusu istenilirse bu durum, Dış işleri Bakanı Feridun Cemalin başkanlığında teşekkül edecek heyetimi" zin omuzlarına ciddi bir görev yüklemektedir. Zemin ve zaman, en mühimi rapor son derece müsaittir. Bakanlar Kurulunun tebliğinde bunun belirtilmesi için kullanılacak tâbirler bizim heyetimizin gayretinin neticesi olacaktır. Rapor, Türkiyeye yardımın bir NATO müttefiki olduğumuzdan dolayı değil, İktisadımızı sağlamlaştırmak için ciddi niyet sahibi bulunduğumuzdan dolayı yapılmasını tavsiye etmektedir. Bu ibare NATO Bakanlar Kurulunun kararında da yer aldığı takdirde, içinde İsveç, İsviçre ve Avusturya gibi tarafsız memleketlerin de bulunduğu ve ittifakla kararlarını alan Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının da bize destek olması kolaylaşacaktır. Teşkilâtta böyle bir heves sezilmektedir. Gerçi onun Genel Sekreteri Christensen Türkiyeye, yüzde 7 kalkınma hızının fazla olduğu inancıyla gelmiş ve bu inancını tamamiyle de terketmemiştir ama, burada gördükleri kendisini Türk Hükümetinin azim ve kararı konusunda tatmin etmiştir.

Her halde bugünden görülen, Mayıs ayı başında Türkiyeye Atinadan memnunluk uyandıran haberlerin geleceğidir.

Kara bir yürek

Stikker'in basın toplantısı bu iyimser havayı aldığında, Ankarada maalesef ingiliz basınının tek temsilcisi olarak bulunan ve verdiği iç kapayıcı haberlerle batı umumi efkarı-

nuı yüreğine endişe tohumları ekmeyi marifet biten ruh hastası muhabir bir soruyla ortaya çıktı: Ya Türkiye, yardımları aldıktan sonra NATO'yu terkederse ne olurdu? Genel Sekreter, gözlüklerinin altından, bu acaip sorunun sahibine şöyle bir baktı.-Bu sırada, Türk gazetecilerin mırıltıları salonu doldurmuştu. Temkinli Muharrem Nuri Birgi, bîr "şıştt!" çekerek sükûneti temin etti. Stikker, eksantrik İngilize hak ettiği cevabı sert bir sesle verdi:

"— Pariste de, Ankarada da bu türlü bir düşünce değil, bir şüphe dahi yoktur. Zaten NATO yardımı, NATO camiası içinde kalmak gibi bir şarta da bağlı değildir!"

Türk gazeteciler, Genel Sekretere karşı duydukları sevginin biraz daha kuvvetlendiğini hissettiler. Stikker, geri kalan sorulara, vaktin azlığı yüzünden kısa kısa cevaplar verdi. Saat 17 ye yaklaşmıştı. Genel Sekreter, tam 17 ye 1 kala toplantıyı, "Bu iş de, bu kadar" diye kapadı ve ilâve etti:

"— Hava alanında, Türk devlet adamlarını bekletmeyelim."

Ellerini, geldiğinde yaptığı, gibi havaya kaldırdı ve gazetecileri selâmladı. Yarım bardak su içti. Hava meydanına hareket etmek üzere, asansöre doğru geniş adımlarla ilerledi.

"Hoş bir adam"

Stikker, NATO'nun Genel Sekreterliğinde Spaak'ın yerini aldıktan sonra Türkiyeye ilk defa olarak gelmektedir, İri Hollandalı, başkentte hemen "Hoş bir adam" intibaını uyandırdı. Devlet adamlarımızla tabii kapalı kapılar arkalında konuştu ama Hariciye Köşkünde verilen bir ziyafette bu sıfatı taşımayanlar tarafından da tanındı ve onlar üzerinde de çok müsbet tesir bıraktı.

Dirk U. Sttikker, 65 yaşında. Esas mesleği itibariyle maliyeci. İşe hukuk okumakla başlamış. Ama sonradan, yapmadığı iş yok. Bunların arasında en alâka çekici olanı, dünyaca meşhur Heineken bira fabrikalarının Genel Müdürlüğü. Halbuki NATO'nun Genel Sekreterinin birayla başı'hiç hoş değil. Stikker, 1922'den 1935'e kadar bankalarda çeşitli görevlerde bulunduktan sonra biracılığa girişti ve o işi tam 13 yıl, 1948 e kadar yürüttü. Ama aynı zamanda Nederlandsche Bank ve Nederlandsche Handel - Maatschappij bankaları ile Algemeen Handelsblad isimli liberal gazetenin ve diğer bazı şirketlerin idare meclislerinde üye olarak bulundu. Stikker 1945'te Hollanda İşverenler Sosyal Kurumunun başkanlığını aldı ve kurucuları arasında bu-' Umduğu Çalışma Fondasyonunun başına getirildi.

Stikker, hukuk okuyup ta hukukçuluğa heves etmeyenlerin akserisi gibi bir hengâme arasında kendini bir gün politikanın ta içinde buldu. Baştan İtibaren liberal tandanslıydı ve çalışma sahasının çalıştıranlar kısmındaydı. Nitekim, kurduğu Hürriyet ve Demokrasi Partisi de liberal temayüllü oldu. Politika hayatı kendisini, 1948 yılında Hollanda Dışişleri Bakanlığı mevkiine oturttu. Stikker 1949'da Endonezya statüsünü ve Antil adaları meselesini görüşmek üzere toplanan Yuvarlak Masa Konferanslarında memleketini temsil etti. Bu arada, 1950'de Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtına siyasi müşavir tâyin edildi, sonrada onun başına getirildi. Bu yüzdendir ki Teşkilât içinde halen geniş prestiji vardır ve fikirleri ağırlık taşımaktadır. Kendisiyle beraber Paristen Ankaraya gelenlerden biri:

"— Türkiye Stikker'i büyülediğine göre, Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatındaki işlerinizin de iyi yürüyeceğinden emin olabilirsiniz" dedi.

Stikker, Dışişleri Bakanlığından ayrıldıktan sonra, 1952'den itibaren tam altı sene memleketinin Londra Büyük Elçiliğinde bulundu. 1955 - 56 arasında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi nezdinde Hollanda delegasyonu başkanlığını deruhte, etti. 1958'de de NATO Konseyi ve İktisadi İşbirliği Teşkilâtı nezdinde NATO Daimi Temsilciliğine tâyin olundu.

Bütün bu görevler, Hollandalı hukukçuyu milletlerarası politika alanının gözde simalarından biri yapmaya yetti. "Adı artık her tarafta biliniyor ve vasıfları hayranlık uyandırıyordu. Bu yüzdendir ki 1961'de oturaklı Paul Henri Spaak NATO Genel Sekreterliği görevinden ayrılıp memleketi Belçikada siyaset yapmak kararını alınca kendisine halef, arama işinde fazla müşkilta uğranılmadı. Belçikalı devlet adamının yerine bu Hollandalının getirilmesi, hiç kimsenin itirazını çekmedi. Stikker de, yeni işini fazla yadırgamadı. Hatta bu, hayatında hemen hiç bir değişiklik yapmadı.

Sakin bir hayat

Stikker Türkiyeye, eşiyle birlikte geldi. Kocası gibi iri olan Bayan Stikker

Anlayanlara Şükran!

Türkiye iki yolun ağzında bulunuyor. Ya, tavizci politikacıların memleketi olacağız; ya ciddi devlet adamlarının! Birincilerin bizi soktuğu durumun yaralarından hiç birini, henüz sarmaya muvaffak olmuş değiliz Ancak ikincilerin tesir ve kudretlerini göstermeleriyledir ki, bu yaralar sarılacaktır. Buna rağmen, tavizci politikacılar gene ortadadır ve küçük politikalarına, devam etmektedirler. Sayılarının azalmış olması ve aydın umumî efkârın kendilerim teşhis etmiş bulunması, şüphehiz bir ilerlemedir. Ama, daha geniş kütlelerde hiç iltifat görmeyeceklerimi sanmak hatadır. Türkiyenin gayretlerine mutlaka sekte vuracaklar, sarar vereceklerdir.

Memleketin dertlerini terennümde, herkes ağız birliği ediyor. Ama, bu dertlerin hallinin her şeyden önce bizim kendi gayretlerimize "bağlı, bulunduğu gerçeğini kabul etme zamanı geldi mi, yan çizenler çok oluyor. Bugünkü imkânlarımızla, köylüyü çalıştırmadan onun kendi yolunu, okulunu nasıl yapabiliriz, suyunu nasıl getirebiliriz f Bugünkü imkânlarımızla, her fazla kazanandan fazla vergi almaksızın milli gelirimizin '50 milyar lira- yüzde 14' ünü -7 milyar lira- nasıl yatırımlara ayırabiliriz?

Ama durum bu iken bir takım politikacılar çıkar da, köylüye dönüp "Seni çalıştırmak istiyorlar. Sakın çalışma. Efendim, hukuk devleti bu! Senin yolunu, tıpkı şehir yolları gibi devlet yapacaktır. Biz neden vergi veriyoruz ? Hiç korkma, arkanda bizim parti var. Bizim parti, senin partindir" derlerse.. Şehirliye dönüp "Bu kadar vergi olur muymuş ? Ne bu? Rezalet! Seni, kazancını vergi diye devlete teslim etmekten, biz koruyacağız. Vergileri biz azaltacağız. Rezalet, bu! Devlet için mi çalışacaksın f Biç korkma, arkanda bizim parti var. Bizim parti, senin partindir" derlerse..

"Ne mi olur?

İsmet Paşa konuşuyor: "Bu zahmetli devirde küçük politika hesaplarıyla milletin şevkini kesmeğe çalışan politika hareketlerine kesin olarak karşı koyacağım. Aksi davrqmştaki politikacılar bugün için ve gelecek için milletin hatırasında iyi yer bulmayacaklardır.,"

Stikker Hariciye Köşkünde İnönü ile Başbaşa
Canciğer oldular

de aynı iyi ve hoş intihayı bıraktı. Bayan Stikker, Türk yemekleri içinde Çerkeş Tavuğuna hayran kaldı. Söylenildiğine göre Genel Sekreter, dünyanın en iyi babası ve kocasıdır, Stikker'ler Pariste, meşhur George V. Otelinin bir apartmanında Oturuyorlar. Gecenin oldukça erken saatinde, Stikker'lerin dairesinin ışıkları sönmekte ve karı koca uykuya dalmaktadırlar, Geçenlerde, bir hırsızlık olayı dolayısiyle Genel Sekreterin hayatının bu hususi tarafı umumî efkâra intikal ediverdi. George V. Otelindeki daireye, bir hırsız girdi. Bu sırada, Stikker'ler uyumaktaydılar. Buna rağmen, Genel Sekreter hırsızın yatak odasında çıkardığı gürültüden uyandı. Uyanmasıyla birlikte, hırsıJIHI peşine takılması da bir oldu. Adam, elinde Genel Sekreterin çantası, pencereye seğirtti ve kaçmaya muvaffak oldu. Tabii bütün otel bir anda karıştı, fakat hırsız bulunamadı. Ancak bir kaç gün sonradır ki Stikker'in çantası George V. den kilometrelerce uzak bir yerde, Orly hava alanın. da bulundu. Tahkikat, hırsızın bir "siyasi hırsız" olması ihtimalini kuvvetli gösterdi. Fakat çantada, önemli bi evrak yoktu. Nitekim, belki de bu yüzden adam ganimetini hava alanına bırakmıştır. Ama bu, Stikker'lerin sakin hayatlarım ramp ışığına çıkarmaya yetti. Gazeteler günler ve günler, NATO camiasının 1 numaralı adamının hayatı üzerine eğildiler.

NATO Genel Sekreteri, haftanın sonunda Türkiyeden-memnun ve iyim ser ayrıldı. Uçağında beraber seyahat ettiği Muharrem Nuri Birgiye bu intibalarını uzun uzun anlattı. Söylediğine göre, üzerinde en kuvvetli tesiri Başbakan İsmet İnönü yapmıştır. İsmet İnönüden kendisine, daha öner General Norstadt usun uzun ve hay ranlık ifade eden tabirlerle bahsetmiştir. Stikker:

"— İnönüyü tanıdıktan sonra Kumandanın zerrece mübalâğa etmediğini anladım.," 'dedi.

Bu müsbet intibalar, şüphesiz bizim NATO içindeki durumumuzu kuvvetlendirecektir. Zira kısa seyahat Türkiyeye son derece faydalı bir şey kazandırmıştır: Çok tesirli bir avukat!

Rejim

Bir garip yarış

ismet İnönü, karşısında mustarip bekleyen hanımlara teessür dolu gözlerle baktıktan sonra;

"— Hayır, hayır, dedi, Sizlere bir kati tarihi bugünden söylememe imkân yok. Ama, biliyorsunuz ki af Hükümet programında vardır ve bu program mutlaka tatbik olunacaktır.,"

Hanımlar, yakınları Kayseride olanlardı. Bir Kayseri mahkûmu bu hanımlardan birinin ya babasıydı, ya eşiydi. Bir heyet teşkil etmişler, af konusunda birinci derecede yetkili saydıkları kimseleri ziyaret ediyor* lardı. Her ziyarette, adetleri onbeş ile yirmi arasında oynuyordu. Ama hareketleriyle, hemen istisnasız bütün Kayseri sâkinlerinin aileleri alâkalıydı ve her bir temastan sonra bu hileler arasında telefon görüşmeleri oluyor, haberler soruluyor, haberler viriliyordu.

Heyet başkentte işen, Kuvvetler Kumandanlârıyla görüşmek suretiy- i 'o başladı. İnönü' ondan sonra ziyaret edildi. Fakat, tamamile insani duyguları harekete getirmek gayesini gülen bu teşebbüs, daha baştan, profesyonel politikacılar için bir istismar kousu oldu. Affin gecikmesinde birinci derecede rolü olan bir borazan gazete, kendi oyununu oynayabilmek için bunda mükemmel bir fırsat bulunduğunu sezdi. İlk ziyaretten bir gün sonra gazetede, mutantan başlıklarla Kuvvet Kumandanlarının -yani Türk Silâhlı Kuvvetlerinin- affa aleyhtar olmadıkları ilân edildi. Haberde açık açuk, affa aleyhtar gibi bir İsmet İnönü gösteriliyordu. Bunun bir gerçek değil, A. P. nin belirli kanadının bir siyasi taktiği, olduğunu anlamak için orta derecede akıllı olmak yetecekti. Ama» aynı edebiyat, bir gün sonra aynı safın diğer organları tarafından da ele alındı. Paşa kindardı. Paşa, şahsi hırsı dolayısıyla Kayseriyi kapalı tutuyordu. Ah, bu Paşa yok muydu, her şey onun başının altından çıkıyordu.

Paşa edebiyata, bu çeşit propagandalara' yıllardır alışık olduğundan ıek önem vermedi. Ama, heyeti teşkil eden hanımlar fena halde üzüldüler, yüreklerinde İsmet İnönüye karşı bir sevgi yoktu. Bilâkis, ona karşı bir çevreden geliyorlardı ve içlerinden bir kısmı, yakınlarının başına gelen felaketten onu mesul tutmadan edemiyordu. İhtilali o "çıkartmamış mıydı? Buna rağmen, kendilerinden yana görünen ve fakat aylardır kendilerine en büyük kötülüğü yapan varakparelerin haksız tutumuna daha çok kızdılar. Nitekim, bitirdiğimiz haftanın sonundaki o cuma günü, Başbakanlığın Adnan Menderes için döşenmiş geniş odasında bu hislerini İsmet İnönüye ayıklamaktan kendilerini alamadılar.

"— Paşam, dertlerimizin politikacılar tarafından istismar edilmesine mani olunuz. Onları tasvip etmiyoruz. Bizimle niçin uğraşıyorlar? Biz Hükümetten şefkat ve af istiyoruz. Başka bir talbimiz yok!"

Aynı hisler, heyeti teşkil edenlerden çoğunun İsmet İnönüye karşı duydukları antipatinin eşini duydukları bir başka zümreye daha, gazete muhabirlerine de o gün Başbakanlığın kapısı önünde izhar olundu. Hanımlar, Kuvvet- Kumandanlarının kendilerine katiyyen yazılanları haklı çıkartacak bir şey söylemediklerini, hatta o çeşit bir tavır takınmadıklarını açıkladılar. Kumandanlar kendilerini vakur dinlemişler, fakat fikir beyan etmemişler, bunda kendilerini alâkadar eden bir taraf olmadığını belirtmişlerdi. Görüşmenin havası, oldukça soğuk geçmişti.

İsmet İnönü, dertli hanımlara daha müşfik davrandı, fakat böylesine İSnemli bir konuyu sorumsuz kimselerle ne münakaşa etti, ne de onları esassız vaadlerle oyaladı. Başbakanın Sözlerinden anlaşılan şu oldu: Hükümet, bu işi bitirmeğe ve yaraları sarmaya ilk günden azimlidir, niyetlidir. Ama bunun, millet hayatında ihtilat yapmasına müsaade etmeyecektir. Eli kolu serbest bırakılırsa ve af bir yarış olmaktan çıkarılırsa, hiç beklenilmediği, daha doğrusu hiç konuşulmadığı sırada Kayserinin kapıları sanıkların tamamı üzerine açılacaktır. Zira, zerrece şüphe yoktur ki kademeli bir şefkat gösterisi, politika esnafının zaten gerçekleşecek bir husus tilerinde yeni yeni fodulluklar yapmasına vesile vermekten başka fayda sağlamayacaktır. Kaldı ki, müebbet hapse mahkûmdur diye bir Ethem Yetkinerin, D. P. nin âkibetinde müddetli mahkûm Mükerrem Sarolun oynadığı rolden daha fazlasını oynadığı için içerde tutulduğunu umumi efkâra anlatmak kolay olmayacaktır, zira gerçek bu değildir.

Ama geride kalan hafta, af lafından o kadar çok bahsedildi ve o kadar çeşitli yatırım bu konuda yapıldı ki pek aklı başında bir sanık yakım şöyle demekten kendini alamadı :

"— Birader, hani ben olsam da affı çıkarmayı düşünsem, çıkarmam!"

Yeni bir unsur

Bitirdiğimiz haftanın hususiyeti, af tartışmalarında yeni bir simanın belirmesi oldu: Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel! Devlet Başkam, hiç bir lüzumun bulunmadığı sırada ortaya atıldı ve ve karışık bir durum yarattı.

Devlet Başkanı, konuya dekor olarak siyasi parti merkezlerinin kalabalık -ve en önemli sırların göz açıp kapayıncaya kadar dışarıya sızdığı- odalarını seçti. Haftanın başında bu merkezleri ziyaret edeceğini bildirdi ve sabahleyin yola çıktı.

Devlet Başkanı ve eski M. B. K. nin ona yakın bir belirli kanadı, 22 Şubattan sonra bir tutum aldılar. Bu hâdiseye karışanların affedilmemesini, Harp Divanına verilmesini, geniş bir tahkikatın açılmasını istediler. İnönü, böyle bir davranışın nereye çıkacağı hususunda zerrece tereddüdü olmadığından talebi kati şekilde reddetti. (Bk. AKİS - Sayı : 406, YURTTA OLUP BİTENLER) o zaman, aynı fikirler Koalisyonun öteki kanadına duyuruldu. Durumu sıkışık olan ve bu yüzden her türlü sorumluluk duygusunu terketmiş olduğu anlaşılan Ragıp Gümüşpala yatkın davrandı, ihtimal ki, teşebbüsün nereye, çıkacağım da görmüş değildi. Halbuki bu sırada, öteki tarafın asıl gayesi, Koalisyonun A. P. kanadını kullanmak suretiyle 22 Şubat hâdisesinin ufunetini mahallî kalmaktan çıkarmak ve teşmil etmekti. Böyle bir operasyonla "hayırlı netice" alınacağını sanıyorlardı. Ama "İsmet İnönü o cereyanı da tesirsiz kılınca, girişilen hareketin af üzerine düğümlenmesi kaçınılmaz bir zaruret haline geldi. Bir yandan af istismarcıları, Devlet Başkanının davranışlarını kendi politik gayeleri için vasıta diye kullanırlarken Cumhurbaşkanı da bu açıdan, eski M. B. K. nin kendilerinde hâlâ ve mutlaka bir misyon vehmeden o grup üyesiyle birlikte ışığa çıkmak arzusunu duydu.

Parti merkezlerini ziyaret harf sırasına göre yapıldı ve A. P, den başladı. O gün, Cumhurbaşkanının Cadillac'ı A. P. Genel Merkezinin önünde durduğunda saat tam 9,03 idi.

Gümüşpala, Necmi Ökten ve A. P. Genel İdare Kurulu üyelerinden bazıları Cumhurbaşkanını bekliyorlardı. Konuşma Gümüşpalanın Genel Merkezdeki odasında cereyan etti. Cumhurbaşkanı Gürsel, Gümüşpalaya bu konuda yabancısı olmadığı bazı sualler sordu. A. P. içinde siyasi af ile ilgili düşüncelerin durumu neydi ?. Bu konuda A. P. teşkilâtının baskısı fazla mıydı? Genel İdare Kurulunda ve Meclis Grubunda neler düşünülüyordu. Gümüşpala Cumhurbaşkanı Gürsele daha evvel anlattığı, izah ettiği konuları kısaca tekrarladı, ayrıca son günlerde A. P. içinde 22 Şubat olaylarından dolayı gelişen fikrin ne dereceye kadar tesirli olduğunu belirtti.

Cumhurbaşkanı Gürsel C. H. P. idarecileriyle

Madalyonun bir yüzü

Cumhurbaşkanının, 26 Mayıs, ve 29 Ekim tarihlerini ortaya atıp af esnafının eline malzeme vermesi hâdisesi orada cereyan etti. Gerçi Gürsel, iki affın birbirine karıştırılmamasını söylemedi değil, ama uzun uzun konuşması sırasında öyle bir intiba bıraktı ki sanki siyasi affı mutlaka çıkaracaktı. Eee A. P. de tabii bundan kendisine pay çıkarmak için borazanının sesini hemen yükseltti.

Başka bir tavır

Gürsel, A. P. den sonra C. H. P. ye, gitti. Orada kendisini, Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksalla arkadaşları bekliyordu

Camlı masanın başına oturan Cumhurbaşkanı karşısında bulunan C. H. P. Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksalın gözlerinin içine baka baka söze bağladı. İlk sözleri :

"— Memleket ahvalini nasıl görüyorsunuz?" oldu. Sonra sualine cevap bekledi. C. H, P. nin kibar Genel Sekreteri iki elini yanlara açarak ve sâdece mimikleriyle:

"— Vallahi bilmem ki..." mânasına gelen bîr işaret yaptı. Cumhurbaşkanı bu defa gene Aksalın gözlerine baka baka Gümüşpalanın Hükümete ve onun Başkanına verdiği muhtıradan bahsetti, Genel Sekreterin cevabını bekledi. Aksal bir kere daha aynı mukabelede bulundu. Küçük Genel Sekreterlik odasında sessiz bir hava esti. Sonra Aksal yerinde hafifçe doğruldu ve söze başladı :

"— Sayın Paşam memleketin ahvâlini bulandırmak isteyenler var" dedi. Kendine has asabi hali içinde, fakat son derece kibar bir eda ile içinde bulunulan durumu izaha çalıştı. 22 Şubat gecesinin karanlığından bahsederken cidden heyecanlıydı. Bîr ara:

"— Paşam, o geceyi siz de bilirsiniz. Hepimiz înönünün yanında bulunduk ve memleketi içkide olduğu güç şartlardan kurtarmak için çalıştık" dedi ve sonra Gümüşpalanın da. orada bulunduğundan bahsederek alınan bütün kararlarda onun da dahil' bulunduğunu ifade ederek:

"— Bunun için 22 Şubat sorum-

Hafif Davranışlar

dütten ağız yandığı zaman âdet, yoğurda üfleyerek yemektir. Halbuki eloğlu, en aklı başında kimselere aynı sütü gırtlağı yaka yaka tekrar içirmeğe muvaffak oluyor. Bundan bir kaç sene önce, tam manasıyla bir rezaletin cereyan etmiş olmasına rağmen, o hâdisenin şampiyonları bugün yeniden sahnededirler. Hem de, meşhur hikayeleriyle: Atatürk Filmi!

Evet, devir değişmiştir. Evet, şahıslar da değişmiştir. Hatta, getirilen adamın adı da değişmiştir. Değişmiyen, Atatürk Filminin bir masaldan ibaret olduğu gerçeği ve bu işin organizatörüdür.

Hatırlardadır. Günün birinde ortaya, gürültü ve patırdıyla bir Atatürk Filmi hikâyesi atıldı. Güya amerikalılar, konusu büyük kahramanımız olan bir film çevireceklerdi. Tabii bu, bizi sevindirdi. Ama baktık, perdenin arkasından çıka çıka Amerikalarda dolaşan bir maceracı vatandaş çıktı. Girgin, bir zat olduğundan devrin büyüklerine hulul etti, onların gösteriş merakından başarıyla faydalandı, kendini bir büyük müteşebbis gibi gösterdi ve herkesin hayretten açılmış gözleri önünde işitilmemiş bir tertip yaptı. Douglas Fairhanks adındaki sinema artistini, kolundan tutup Türkiyeye getirdi. Türkiye Cumhuriyetinin Başkanı -Celâl Bayardı- adamı kabul etmekle kalmadı, şerefine Floryadaki Deniz Köşkünde bir de ziyafet verdi ve bu ziyafette devlet erkânımız pür iftihar bulundu. Rezalet o kadarla da kalmadı. Hükümet, artiste Bağaziçinde resmi bir kasr tahsis etti ve Douglas Fairbanks alenen "Devlet Misafiri'" muamelesi gördü.

Tıpkı bugün gibi o gün de ortada ne bir senaryo, ne para, ne teşebbüse hevesli ciddi şirket, ne de verilmiş karar vardı. Sadece bir adam, bir başka adamı "İşte, filmde Atatürkü bu oynayacak!" diye yakalayıp getirmişti. Bu, o muameleyi sağlamaya yetti.

Basın Yayın ve Turizm Bakanı sigara yakıyor
Asıl yakılan, başka şey!

Tabu sonra ne film çevrildi, ne Douglas Fairbanks'tan bir haber çıktı, ne bir teşebbüs oldu, hatta ne de bir senaryo yazıldı.

Şimdi aynı zat, bir başka artisti dolaştırıyor. Dolaştırır. Türkiyeye tanınmış bir artistin gelmesi de, fena değil. Bütün dünyada bu, gazetelerin arayıp ta bulamadığı bir nimet. Bakınız, bir Elizabeth Taylor bütün dünyayı meşgul ediyor ve rolünü oynadığı Kleopatradan daha fazla şöhrete malik bulunuyor. Ama gazetelerin işi başkadır, Devlet ve Hükümet büyüklerininki başka.. Basında "Dünyanın en meşhur keli" diye bahsedilen bu zatın, aynı organizatörün refakatinde Türkiye Cumhuriyetinin Başkanı tarafından özel surette kabul edildiğini öğrenmek, onun Basın Yayın ve Turizm Bakanı tarafından sigarasının hürmetle yakıldığım görmek, Milli Eğitim Bakanının bilgi arzettiğini duymak insanın yüreğini burkuyor.

Hayır, hayır! Ne, Atamızın ismini istismar konusu yaptırtmaya hakkımız var, ne de kentlimizi küçülttürmeye.. Böyle kabuller, dünyanın neresinde görülmüştür, lütfen söylenir mi? Bir ciddi filmin bu şekilde çevrilmediğini, hâdisenin bir oyundan ihanet bulunduğunu görmek İçin gündelik gazetelerin sinema sayfalarını okumuş olmak yeter de artar bile..

Eğer bu, bir "para dolabı" ise, sokağa atılacak paramız bulunmadığım hemen söyleyip işi kapatmalıyız. Yok gönül eğlendirilip reklâm peşinde koşuluyorsa, memleketimizin başında bulunanları buna âlet olmaktan alakoymalıyız. Sadece "Dünyanın en meşhur keli" nin gazetecilere verdiği demeçleri okumak, işin ciddiyetten ne derece mahrum olduğunu anlamak için kâfidir.

Ama hayret uyandıran, beş sene evvelin beş sene sonra nasıl olup ta aynen tekerrür edebildiği? Kim bilir, belki de bu gibi vakalar için "Tarih tekerrürden ibarettir" denmiştir.'

lularının affını o zaman Gümüşpala da kabul etmiş ve bunun başka mahkûmlara da teşmilinden bahsetmemişti" diye ekledi.

Camlı kübik masanın başında oturan Gürsel bütün izahatı büyük bir dikkatle dinledikten sonra başım tasvip makamında salladı. Âksala hak veriyordu. Aksal gittikçe heyecanlanarak devam etti:

"— Bilmiyorum Paşam, bu Gümüşpalayı kim kışkırtıyor, kim yaptırıyor bunları?. Bunların gözleri, kör müdür ki memleketin içindeki şartları hesaba katmazlar..'

Gürsel tasvip makamında başını salladı.

Sonra Aksal, partisinin mesul bir şahsı olarak kendi fikrini ekledi.

C. H. P. hiç bir suretle 22 Şubat ile birlikte bir başka affa müsaade; durumu izah etti, Prensip olarak Hükümet programında yer alan "yaraların müştereken sarılması"na taraftardılar. Ancak bunun zamanının Hükümete bırakılmasını arzu ediyorlardı. Üstelik basiretli Alican, Cumhurbaşkanına 22 Şubat affı ile kayseri affının birlikte mütalea edilmesine asla razı olmayacaklarım bildirdi. Bunun Üzerine Gürsel Alicana da bazı nasihatlerde bulundu. Cumhurbaşkanı da aynı fikirdeydi ama, 22 Şubattan sonra mutlaka bir siyasi affın çıkmasını, dertli yüzlerin gülmesini arzuluyordu. Hem üstelik bir korkusu bile vardı: Ya 22 Şubat affından sonra, siyasi af suya düşerse?

Gürsel bunun önüne geçmek için bir çare düşünmüştü. Nasıl olsa parti liderleri 22 Şubat konusunda bir

Başbakan İnönü radyoda konuşuyor
Açık açık

etmeyecekti. Zira her şeyin, bir sırası vardı.

Cumhurbaşkanı, C. H. P. lilerin bu havası karşısında af konusunda fazla ileriye gitmedi. Fakat Gümüşpalayı övdü ve onunla aranın bozulmaması zaruretine işaret etti! A. P. de, 27 Mayısta şahsi af yetkisini kullanacağını bildiren Gürsel C. H. P. de bunu şimdilik düşünmediğini söyledi.

Böylece, ortalığa karışık bir hava hakim oldu.

İlginç bir konuşma.

Gürselin C. K. M. P. yi ziyareti soğuk geçti. Ondan sonra Y. T. P. ye gidildi.

Y. T. P, Genel Merkezi Gürsele daha sıcak geldi. Daha rahat yerleşti ve Alîcanla son derece samimi bir sohbete daldı. Alican parti içindeki protokol hazırlayacaklardı. İşte bu protokola, mutlaka Kayseri affı da dercedilmeli ve iş sağlama bağlanmalıydı. Alican bunu makul buldu. Zaten zamanı gelince kimsenin affa bir diyeceği olmıyacaktı ki... İş, bunu siyasi yatırım halinden çıkarmaktı.

Gürsel Y. T. P. Genel Merkezini terkederken pek neşeliydi.

Ancak ertesi gün, gazeteler ele alındığındadır ki yaratılan karışıklığın derecesi gözle görülür şekilde ortaya çıktı. Cumhurbaşkanı her partide bir ayrı şey söylediğinden, her gazete bir hava çalıyordu. Büyük Zafere göre Gürsel "Af var" demişti. Akşama göre "Af yok" demişti. Daha sonra, inanılmaz derecede çok spekülasyon meydanı kapladı ve siyasi bava göz gözü görmez hal aldı.

Basirete davet

Durum, bir süre bu karışıklığı muhafaza etti. Her kafadan bir ses çıkarken İnönü kati sözünü söyledi: 22 Şubat affı, başka bir meseleyle karıştırılmaksızın Meclise getirilecektir. Bunun oradan çıkması, Hükümet için hayati önem taşımaktadır. Hükümet, af konusunda Hiç bir zorlama kabul etmeyecektir. Af hakkındaki karan,, sâdece Hükümet verecektir. Başbakan, bundan başka bir hal çâresinin mümkün,bulunmadığını pek açık şekilde anlattı. O zaman, A. P. deki fazla ateşli başlar ayılmakta gecikmediler. Zira, "Af çıkacak mı, çıkmıyacak mı?" sorusu süratle şekil değiştirdi ve "A. P. Koalisyonun partneri kalmakta devam edecek midir, yoksa yerini başka bir ekseriyete mi devredecektir?" Haftanın sonunda toplanan A. P. yetkilileri, Koalisyonda kalmanın zaruretini gördüler. Bu yeri kaybetmek demek, A. P. nin felaketi demekti.

Haftanın sonunda A. P: deki temayül şudur: 22 Şubat affı, şartsız kabul edilecektir. A. P. af konusunda karar vermek yetkisinin Hükümette bulunduğunu alenen ilân edecektir. Hükümetin yarısı A. P. li Bakanlar tarafından teşkil edildiğine göre, bu, A. P. nin söz sahibi olmadığının değil, olduğunun delilidir. Sâdece, yetkiyi sorumluluk taşıyanlar kullanacaktır. Yani A. P. Bakanları vasıtasıyla sesini duyuracak ve Hükümette tesahüdü sağlayacaktır. Kendi teşkilâtına bir tamim gönderecek, afla alâkalanılmamasını, bu işle Bakanların görevli olduğunu bildirecek, aksi davranışları cezalandıracaktır. Böylece, karışmış siyasi ortama sükûnet getirecektir. A. P, Bakan değiştirme hevesini de bir kenara bırakacak ve bunu Hükümet Başkanına bir hak olarak tanıyacaktır. Bunun yanında Gürsel New York Times'in bîr muhabirini kabul etti ve ona af konusunda Hükümetin söz sahibi olduğunu bildirdi.

Bu, basirete avdet demektir ve gerçeklerin nihayet anlaşıldığının işaretidir.

B. M. M.

Müstakil Grubun esrarı

Her şey bundan bir kaç gün evvel değil, bir kaç hafta evvel de değil, bir kaç ay evvel, A. P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpalanın bir takım manevralara giriştiğinin A. P. içinde ayan beyan belli olmasıyla başladı. Bir gerçek şudur: Koalisyonun kuruluşu sırasında, A. P. nin itidal sahipleri Genel Başkanı kendi saflarına al-

mak ve ona bu işbirliğinin memleket, rejim ve parti menfaati bakımından faydalarını, lüzumunu anlatmak için çok uğraşmışlardır. Gümüşpalanın bir gün şöyle, bir gün böyle görünmesinin bir sebebi hikmeti vardır. A. P. Genel Başkanı kolaylıkla tesir altında kalmaktadır ve sabah kalktığında kulağına kim ne fısıldarsa o istikamette adımlar atmaktadır. Bu yüzden bir bakılmaktadır, mükemmel bir devlet adamı gibi davranmaktadır, bir bakılmaktadır, çocukların yapmayacağı hataları irtikâp etmektedir. "Hadiseler, Gümüşpalanın bu tarafını açıkca gözler önüne serince A. P. içinde memlekette gerçek meselelerinin politik değil, ekonomik olduğunu gören ve doğrusu istenilirse ya iş adamı olan, ya da iş muhitleriyle teması bulunan milletvekilleri ve senatörler bir karar aldılar: Memleketin kaderi de kendi kaderleri de böylesine "az sağlam" bir kimsenin eline bırakılamaz! İşte, bitirdiğimiz haftanın içinde büyük akisler uyandıran "Müstakil Grup Hareketi" böyle doğdu.

Asıl mesele

Hareket, haftanın başında, A. P. den ayrılmış olan Süreyya Endikin bir basın toplantısında hedefleri açıklamasıyla önem kazandı. O gün günlerden salı, saat 14.30'du. Süreyya Endik A. P. den -bu sefer- ciddi olarak istifa ediyordu. Meclisin Basın Bürosuna kararlı adımlarla girdi ve uzun masanın başına oturdu. Önüne, Meclis üyelerinin kullandıkları bir kâğıda arkalı önlü eski türkçe harfleriyle yazılmış demecini koydu. Kaim çerçeveli gözlüğünü, burnuna oturttuktan sonra söze başladı. İstifasının sebeplerini açıklıyordu.

Süreyya Endik
"Eyvallah.!"

Endik demecinin birinci kısmında memleketin içinde bulunduğu buhranın hakiki âmilini belirtti. Sebep bilinen, gözle görülen sebepdi: İktisadi zorunluklar, memlekette hemen hemen her meselenin önünde geliyordu. Hal böyle iken Parlamentoda temsil edilen siyasi partiler işi gücü bırakmışlar, memleket gerçeklerini bir tarafa atmışlar, olur olmaz şeylerle uğraşıyor ve vatandasın acısını bir kat daha arttırıyorlardı.

İktisadi zorunlukların halli birinci meseleyken, bunun gerisinde bazı meselelerle gün geçirmek, Endike göre sâdece bazı siyasi ihtirasların tatmini gayesine matuftu.

Meclisin tatili sırasında, gezdiği, yerlerde seçmen kendisinden devamlı olarak bir tek noktayı sormuştu; "İktisadi kriz ne zaman hallolacak?" Mecliste ve dışarıda siyasi af ve buna benzer konular üzerinde duranlar geçmiş devri özleyen, o devirde Devlet kasasından ceplerini dolduranlardı. Endik bütün bunlardan dolayıdır ki A. P. den istifa ediyordu. Kendisiyle beraber istifalar olacak ve diğer partilerden katılanlarla Mecliste ortaya çıkacak bir kitle, bağımsız milletvekilleri olarak, Hükümeti destekliyecekti. Hükümet çalışmalarında temin edilecek rahatlık, ekonomik konularda bazı tedbirlerin alınmasını sağlıyacak ve memlekette beklenen huzur o zaman kendiliğinden doğacaktı.

Endik demecinin sonunda demokratik bir rejimin ancak bu şekilde teessüs edeceğini ve kendilerinin buna taraftar olduklarını belirtti.

Teşkilât Heyulası

İnsanlar vardır, kendi umacılarını kendileri yaratırlar, Sonra da, onun karşısında titremeye koyulurlar. Şu anda A. P. ve A. P. ileri gelenleri böyle bir durumdadırlar. "Teşkilât Heyulası" bir garip toplum rahatsızlığı gibi, yürekten yüreğe atlamakta ve en aklı başında bilinen kimselere dahi münasebetsizliğin en koyusunu yaptırmaktadır.

Bir parti nazarında teşkilâtın, ihmal edilebilecek bir unsur sayılamıyacağını bilmek için profesyonel politikacı olmaya lüzum yoktur. Ama A P. bu konuda, normal bir parti değildir. Bir yeni et, bir eski iskeletin etrafına sarılmış ve bir vücut meydana getirmiştir. Durumu son derece realist şekilde ve hislerden sıyrılarak mütalâa zarureti vardır.

A. P. nin teşkilât dediği, eski D. P. nin profesyonel "küçük politikacı takımındır. Bu takım, aralarındaki en kuvvetti bağ menfaat olan ocak başkanlarından, bucak başkanlarından, ilçe başkanlarından müteşekkildir. A. P. idarecileri ağızlarıyla kuş tutsalar, D. P. devrini geri getiremedikçe ve bunları kaybolmuş, nimetlere kavuşturamadıkça "teşkilâtı tatmiri" gayesini gerçekleştiremeyeceklerdir. D. P. devrini geri getirmek ve kaybolmuş nimetleri iade etmek ise; biç kimsenin kudreti dahilinde değildir. Ne af, ne Koalisyon düşmanlığı, ne sabotaj! Bunlar hedef değildir. Bunlar, asıl hedef için vasıtadır. A. P. nin ileri gelenleri ve Parlamentodaki temsilcileri bilmelidirler, emin olmalıdırlar ki teşkilâta her şeyi verseler, kaybolmuş nimetleri vermedikçe hiç bir şey vermemiş sayılacaklar, tartaklanmaktan kurtulamayacaklardır.

O halde, kurtuluş çaresi nedir? Kurtuluş çaresi, Parlamentodaki A. P. temsilcilerinden bir ekseriyetin bu fasit daireyi kıracak medeni ve siyasi cesareti bir defada göstermeleri, meseleyi kökünden halletmeleridir. Yeni seçimlere dört yıl vardır. Bu dört. yıl içinde A. P. İş gören bir koalisyonun bir kanadı olarak milleti memnun etti mi, topla ve tüfekle yıkılmaz hale gelir. Ama bunu başarmak için, geniş ufuka sahip insanlara ihtiyaç vardır. Bir takım insan ki küçük hesapların, kısa vadeli manevraların üstüne çıkabilsin ve bütünü, bütün için oynayabilsin.

A. P. ya teşkilâtının esiri olarak D. P. olacaktır, ki bu çabada başarıya ulaşmasına zerrece ihtimal yoktur ve kendisini ilk dönemeçte dünyalım bütün felâketleri beklemektedir. Yahut, memleketin) gerçek meselesi olan ekonomik ve sosyal meselelerin hallinde cesaretli, iyi niyetli, hatta eli kolu, uyuşuk C. H. P. den bile serbest bir partner olarak milletin geniş kütlelerini yeni ufuklara sürükleyecektir. Böyle bir ekseriyet A. P. Grubu içinden çıkabilir. İş, ona cesaret aşılayacak, onu sürükleyebilecek) dâvaya önce kendi inanmış, hâdiselerin üstüne çıkma kudretine sahip bir kaç kişinin başa geçmesine bağlıdır.

A. P. Grubunun iyi niyetli ekseriyeti bu kördüğümü bir kılıç darbesiyle kesemedikçe, Teşkilât Heyulasını bir korkuluğa çeviremedikçe en şirretlerin elinde oradan oraya sürüklenmekten kurtulamayacaktır.

Celâlettin Üzer
"Bıktık artık!"

Hareket ve bereket

Toplantıdan bir kaç gün sonra, gerçekten yeni haberler duyuldu. Bu sefer, A. P. den bir değil, üç milletvekili istifa etti. Bunlar Celaleddin Uzer, Rauf Kıray ve Saki Zorludur. Üç temsilci de, aynı hizbin mensuplarıdır. Yani Gümüşpalayı bundan bir süre önce koalisyon fikrine itmiş, memleketin menfaatinin orada olduğu tezini savunmuş, partinin itidal kanadını temsil eden kimseler... Bunlar da bir basın toplantısı yaptılar ve Süreyya Endikin görüşlerini tekrarladılar. Onların partiden ayrılışı sırasında Gümüşpalanın partiye, ortada tehlike bulunduğunu sandığı sırada ihraç ettirtmiş olduğu kimseleri, yani müfrit bilinenleri almakta oluşu gözlerden kaçmadı. A. P. den itidal sahipleri çıkmakta, teşkilâta sırtlarını vermiş görünüp eski D. P. yi hortlatma sevdalıları tekrar girmektedirler Bu sırada bir takım safdiller de, işleri kendilerinin idare ettiği zehabı içinde oyuna gelmektedirler.

A. P. nin 70 kadar milletvekili, bu trafikten haberdardır. Mecliste, Koalisyon daima ve her hal-ü kârda kâfi ekseriyeti sağlayacak durumdadır. Bu ekseriyet, A. P. içinde barınabilmekten ümidi kesmiştir. Bunlar, ninni hacette bir Müstakil Grup olarak Hükümeti desteklemek ve sistemi devam ettirtmek kararındadırlar. Teşhisleri bir gerçeğe dayandığından -"Türkiyenin meseleleri ekonomik ve sosyaldir"- her partiden taraftar bulmaktadırlar. Nitekim, M. B. K. nin İyi niyetli, ama politika tecrübeleri maalesef pek az -bu yüzden, çok sakarlık yapmaktadırlar bir takım üyeleri de hareketi desteklemek için ortaya atılmışlar, ancak sıcak bir misafirperverliği başta görmemişlerdir. ,

Buna rağmen, hareket bitirdiğimiz hafta içinde yüreklere su serpici bir mâna taşıdı. Anlaşıldı ki Hükümet yaşayacaktır ve Mecliste onun varlığını tehlikeye sokacak bir ekseriyet yaratma hayali bir ham hayalden başka şey değildir. Zira Koalisyonun bir kanadı giderse, onu derhal başka gruplar istihlaf edeceklerdir ve bir kabine buhranı 1962 Türkiyesinde katiyyen bahis konusu değildir.

A.P.

Kendilerini arayanlar

Geride bıraktığını hafta içinde A. P. milletvekilleri ve senatörleri arasında en fazla revaç bulan hikâye, "Arnavudun tuz ekme" fıkrası oldu.

Hikâye malûmdur. İki Arnavut bir tarlaya tuz ekmişler. Bir müddet sonra da çıkıp çıkmadığını kontrol etmek üzere tarlaya gitmişler. Tarlada tuzla ilgili bir emare göremeyince düşünceye dalmışlar. Bu sırada tarlanın üzerinde uçuşan sinekleri farketmişler, tuzları bunların yediği zehabına kapılmışlar. İşte ne olmuşsa bu sırada olmuş, sineklerden birisi, Arnavutlardan birinin alnına konmuş. Diğeri hırsla piştovu çekmiş, arkadaşının alnındaki sineği nişanlayıp ateşlemiş. Sonra da meşhur lâfı söylemiş:

"— Bir sizden, bir bizden!"

Bitirdiğimiz haftanın ortasında, A. P. Genel Başkanlığı tarafından, yayınlanan tebliği görenler için hikâyenin neden revaç bulduğunu anlamanın güçlüğü yoktur. Tebliğ, üç maddeden ibarettir. Birinci maddede A. P. Büyük Kongresinin tarihi belirtilmektedir. A. P. uzun zamandan beri teşkilâtın, bu isteğini sonuca bağlamış, 9 Eylülde Büyük Kongreyi toplama kararını almıştır. İkinci madde Başkanlık Dîvanı seçimi sonuçlarını vermektedir. Genel Sekreter ibaresinin yanında Şinasi Osmanın isminin tekrar görünmesi tarafların beraberliğini ilân etmektedir. Ancak tebliğin üçüncü maddesi daha muğlaktır ve bu maddeyle hangi tarafın galebe çaldığı pek belli olmamaktadır. Üçüncü maddede, ihraç edilen milletvekillerinin durumuyla ilgilenmek üzere Yüksek Hakem Kurulunun görevlendirildiğini belirtmektedir,

A. P, tüzüğü, partiden ihracı bir hismevzuu olan şahıs Meclis üyesiyse - bir özellik taşımaktadır. Bu kişilerin ihracı ancak Yüksek Hakem Kurulu adlı, Genel İdare Kurulundan 3, Grup İdare heyetlerinden 3, Haysiyet Divanından 3, kişilik " tem» silcilerden müteşekkil bir topluluğun kararıyla mümkün olabilmektedir. Oysa A.P. den ihraç edilenler tüzüğün 81. maddesinin Ç bendine istinaden Merkez Yönetim Kurulunca işleme tâbi tutulmuşlar ve işin savunması bu yönden olmuştur.

Yeni karar, ihraç edilenlerin bir nevi haksızlığa uğradığını teslim etmektedir, ki, bu sâdece ve sâdece A. P. Genel Başkanının bir yatırımından i« barettir. Nitekim tebliğden iki gün sonra talihsiz Nuri Beşerin dışında, A. P. den atılanlar A. P. ye alındılar.

Al takke, ver külah

O gün, başkentte bahar bütün gücüyle kendini hissettirirken A. P. nin Necatibey Caddesindeki Genel Merkezinin büyük salonunda yeni ve eski Genel' İdare Kurulu üyeleri eksiksiz olarak toplandılar. Toplantıya zamanında gelen A P. Genel Başkanı oldukça sinirli, düşünceli görünüyordu. 30 da başlayan toplantı, 13 e kadar aralıksız devam etti. Toplantı salonunu üyeler bir dakika bile terketmediler. Sıcak bir hayliydi. Müzakereler hararetli geçti.

Toplantı gündeminin birinci maddesi, yeni görev taksimiyle ilgiliydi. Genel İdare Kurulunun üyeleri ilk iş olarak bir takrirle gündem değişikli-

İsmet Sezgin
Ara *yerde bir adam*

ği istediler. Mesele seçim meselesi değildi, esas üzerinde durulacak pek çok konu vardı. Teşkilât ateş püskürüyordu. Parti "güme gitme" tehlikesiyle karşıkarşıyaydı. Hele bunlar bir konuşulsun, gerçekler ortaya dökülsün, bütün bunlardan sonra oylamaya geçilir, A. P. nin geleceği için iş başına en uygun kişiler getirilirdi. Gümüşpala mutadı hilafına, isteği mülayim karşıladı. Yenilerin arzusunu, yerine getirdi. Sinirlenmedi, gülümsedi, daha doğrusu gülümsemeye çalıştı.

tik hücum Genel İdare Kurulunun' yeni Üyelerinden genç milletvekili Vedat Ali Özkandan geldi. Özkan meseleyi parti teşkilâtı yönünden alarak şöyle dedi:

"— Partinin tutumu ve durumu bizse oy veren vatandaşa artık güven vermiyor. Dâvalarına sadık bir parti olmaktan çıktık. Vatandaş, eskisi gibi bize itimat etmiyor.."

Özkanın bu girizgâhı, Gümüşpala için yabancı değildi. Yeni Genel İdare Kurulu üyeleri, A. P. Genel Başkanına, seçildiklerinden az sonra bu yolda bir muhtıra vermişler ve teşkilâtın durumunu anlatmışlardı.

Özkan bundan sonra esas meseleye

Ragıp Gümüşpala
Başarısız cambaz

geçti. Teşkilâtın üzerinde durduğu bir şahıs vardı. Bunu istemiyor, nöbeti devretmesini arzuluyordu.Genel Sekreter Şinasi Osma teşkilâtta tutulmıyan bir idareciydi. Sebebine gelince, işte mesele burada karışıyordu. Osmânin tutulmasının sebebi, kelimenin tam manasıyla meçhuldü. Özkan devam etti:

"— Paşam, Genel Sekreteri teşkilât tasvip etmiyor. Değişmesi lâzım. Size politika öğretecek değilim, değilim ama, bilirsiniz politikada fazla yıprananlar, üzerine fazla yıdırım çekenlerin sahneden bir müddet uzaklaşması gerekir. Bakın İsmet Paşa bunun misalini iki defa verdi, Nihat Erim île Kasım Gülek buna iyi bir örnektir..."

Gümüşpala genç milletvekilinin sözlerine sinirlendi. Şimdiye kadar kaybetmediği soğukkanlılığını kaybetti ve şiddetle itiraz etti. Bu defa, Özkanla beraber yenilerden Tevetoglu ve iki üye tartışmaya karıştılar. İtiraa sesleri yükseldi. Pala Paşa diretince Özkan fazla ısrar etmedi ve:

"— Ben bu şartlar içinde çalışamam. İstifa ediyorum" dedi.

Genç milletvekilinin bu hareketi, diğerleri tarafından fazla fevri bulunmuş olacak ki, yeniler kendisini tes-

Hayal ve Hakikat

Tatar ağasının getirdiği yalan habere inanmak, paşa gönülleri bir nebze oyalasa da o çeşit bir haber üzerine bina edilen politikanın başarı kazanmasına imkân yoktur. Eğer af istismarcısı gazetelere bakılırsa, milletin bütün müesseseleri ve zümreleri, bir baştan önekine affa taraftardır. Hatta, affa taraftar olmanın da ötesindedir. Af arzusuyla yanmaktadır! Durum bu olunca, tabii, Hükümetten gelen tereddüdü anlamak kabil değildir. Mamafih, erbabı bunun da propagandalı izah yolunu bulmuştur: İnönü istemiyor, C. H. P. istemiyor, meşhur Bir Kısım Basın istemiyor!

Bu, kaba bir yalandır. Hâdiselere şöylece bir bakmak, mevcut tereddütlerin nereden ve niçin doğduğunu anlamaya yetecektir.

Hayal, 15 Ekim seçimlerinin neticesini tefsirden başladı. Bugün af için vasatı müsait gösteren gazeteler, o zaman bir Ali Fuat Başgilin Atatürk Türkiyesinde Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmasının, 27 Mayisin reddedilmeninim, eski D. P. devrinin yeni isim altında tekrar açılmasının mümkün bulunduğunu ileri sürdüler. Hakikat suratlarında bir şamar gibi patladı. Oynadıkları tehlikeli oyun, az kalsın, yalnız kendilerinin değil, demokratik rejimin de sonu olacaktı. Liderler İsmet Paşanın eteğine yapıştılar ve bu badire geçiştirildi, sistem yürümeye başladı.

Hayal, ortalık biraz durulur durulmaz tekrar hortladı. 25 Ekimde elde edilemeyen 25 Ocakta gerçekleşebilir sanıldı. O tarihlerde, belirli organların tutumları da, yayınları da, hevesleri ve plânları da hatırlardadır. Bu, milleti dramatik 22 Şubat gecesine götürdü. Hakikat, suratlavında bir defa daha şamar gibi patladı. O akşam, liderfer gene İsmet Paşanın eteğine yapıştılar ve yeni badire de geçiştirildi.

Şimdi, sükûnetin yeniden avdet etmesiyle birlikte bir küçük zorlamayla gönüllerde yatan aslanın kafesinden sahverilebileceği ümitleri tekrar ortaya çıkmıştır. Hayal aleminde yaşayanlar, bir an etraflarına bakmalıdırlar. Gençlik teşekkülleri, bu şekilde bir affın Anıt Kabirdeki şehitlerinin yanına yeni şehitler ekleyebileceğini açıkça bildirmek suretiyle vaziyet almışlardır. Basın, parti politikasını kendilerinle pusula yapanların gene karşısına geçmiştir. Türk Silâhlı Kuvvetleri, kendinden emin olanların vekarı ve ağırbaşlılığı içinde, bünyesindeki juntalardan kurtulmuş, ama bir baştan ötekine bir belirli temayüle sahip olarak beklemektedir. Bunlar, bir tasarrufa karar verilirken göz önünde tutulması şart, ciddi faktörlerdir.

Elbette ki "Gençlere de ne oluyormuş, onlar derslerine çalışsınlar!" denilebilir. Elbette ki, Bir Kışım Basına yeldeğirmenine saldıran Don Kişot edasıyla saldırılabilir. Elbette ki Türk Silâhlı Kuvvetlerinin temayülü başka şekilde tefsir edilebilir. Bu da politikadır ve böyle bir politika denenmiştir.

Ama bu politika değil midir ki, bugün büyük bir bayağılıkla siyasi, yatırım konusu yapılan talihsizleri acı uyandıran akıbetlerine sürüklemiştir? Kayıseride bulunanlar, Kayseride yakınları olanlar feryat ediyorlar: Bırakın, bizim yakamızı!

Gözü kararmışlara, bunu anlatmak ne mümkün!

kine çalıştılar ve müzakerelerin devamını sağladılar.

İdare-i maslahat

Havanın nasıl olacağı, belirli kişilerin nasıl davranacağı ortaya böylece çıkınca, eskiler kulisi arttırdılar. Kâmuran Evliyaoğlu bir ara yenilerden İsmet Sezgini kenara çekti. İki A. P. li genç politikacı uzun Uzun durumu konuştular Yukarısı bıyık, aşağısı sakaldı. Teşkilâtın ayakta kalması için iki zaruret vard: İhraç edilenlerin geri alınması ve siyasi af konusunda ağızlara bir parmak bal çalınması. A. P. li Bakanların durumu da kritikti. Hükümet mesuliyetine iştirak etmiş bulunan bu kişilerin, Genel İdare Kurulu ve Meclîs Grubu tarafından şimdilik daha fazla

Turhan Kapanlı
Sakin yol peşinde

hırpalanmaması lazımdı. Bütün bunların yânında, A. P. liderinin hoş tutulması, isteklerinin bir kısmının yeline getirilmesi lüzumluydu.

Yeni ve eski Genel İdare Kurulu üyesi pencerenin yanında uzun müddet bunları tartıştılar. Sezgin, günün gerçeklerini iyi bilen, tutumuyla bunu şimdiye kadar gösteren genç bir politikacıydı. Sakalı ve bıyığı kirletmeden durumu kurtarmak lâzımdı. Sezginin fikrinde olan bir başka yeni Genel İdare Kurulu üyesi daha vardı: Turan Kapanlı. Kapanlı işlerin sükûnetle hallini arzuluyordu. Teşkilâtın istekleri yerine getirilmeliydi. Bunun yanında 22 Şubat sorumlularının affıyla ilgili kanunun mesuliyetine A.P. katılmalıydı. Siyasi affın düşünülmesi biraz daha sonraya bırakılmakla bazı karışıklıklar önlenebilirdi. Pala Paşaya bunu böylece anlatmak, yenilere bunu böylece empoze etmek gerekmekteydi.

İki taraf, şartlı anlaştılar. Yenilerden bir kısmı Büyük Kongrenin yapılmasıyla bazı meselelerin açıkça halledileceği kanısında bulunduklarından, Kongre tarihinin tesbitiyle yetindiler. İhraçların yeniden ele alınması meselesine gelince Gümüşpala Kongre kararından sonra, buna ses çıkarmadı. Hatta, meseleyi destekledi. Böylelikle Kongre için bir hazırlık bir yatırım yapmış olacaktı.

Saat 13 de toplantı bittiğinde, A. P. li idarecilerden bazıları memnun, bazıları gene endişeli Genel Merkezi terkettiler. Endişelilerin başında Devlet Bakanı Ökten geliyordu. Kurucu üye koalisyon Hükümetinin A. P. li Bakanları hakkında esen havayı bildiğinden ve bu konuya dokunulmadığından endişe duyuyordu. Vuslat akşam yapılacak toplantı ve seçimlerin sonucuna kalmıştı. Ökten bu düşünceyle, merdivenleri inip kapıda kendisini bekleyen basın mensuplarına selâm dahi vermeden, makam arabasına binip uzaklaştı. Merdivenleri aynı düşüncelerle inen bir başka Bakan daha oldu. Oralın keyfi de, görünüşe göre pek yerinde değildi. Mamafih, İnönünün Bafran değiştirmeyeceği yolundaki katı beyan üzerine A. P. deki Bakanlık heveslileri ümitlerini kaybedip, "müsait fırsat'ı beklemeyi tercih ettiklerinden hali hazır Bakanlar ferahlamışlardı.

Seçimler ve uzlaşma

O gece saat 20 de toplanan A. P. Genel İdare Kurulu, seçimleri yapıp yeni idarecilerini iş basına getirince durum aydınlandı. A. P. de taraflar bir müddet daha beklemeğe karar vermişlerdir. Yenilerin hareketi, kendi aralarından ayrılanlar dolayısıyla durdurulmuştur. Genel Sekreterlik yarışında Şinasi Osmanın aldığı 17 oya karşılık, karşı tarafın adayı Tevetoğlunun 8 oyu durumu anlatmaktadır. Yenilerden ancak 5 kişi -kendisi dahil- Tevetoğluya oy vermiş, diğerleri karşı tarafı desteklemiştir. Tevetoğlu geri kalan 3 oyu, kuruculardan almıştır. Terazinin Pala Paşa kefesi ağır basmıştır.

Genel İdare Kuruluna yeni girenlerin Gümüşpaladan yana olanları, oynadıkları atın yarışı kazanmasıyla ikramiyelerini aldılar. Kapanlı Teşkilât Başkanlığına, Kayalar Propaganda Başkanlığına, getirildiler.

A. P. şimdilik geçici bir sükûna kavuşmuştur. Siyasi af konusunu bir dahaki toplantıya bırakan taraflar

Şinasi Osma
Ne alınan, ne satılan

zamanın lehlerine işlemesi için gayret sarfedeçekler ve taze kuvvetlerle savaşa girişeceklerdir. A. P. deki resmi politika grubun sivrilerini parti dışında değil, parti içinde törpülemektir ve bu işte modelleri, Vedat Ali Özkanın açıkladığı gibi İsmet İnönüdür!

Hukuk

Rejimin teminatı

Geçen haftanın ilk üç günü Millet Meclisi Anayasa ' Mahkemesinin Kuruluşu ve Görevleri hakkındaki Kanun Tasarısını müzakere etti ve kabul edip Cumhuriyet Senatosuna şevketti.

Doğrusu istenirse, Tasarı Adalet Bakanlığı tavafından hazırlanıp Bakanlar Kurulunca tasvip edilen sekliyle pek methedilecek bâr manzara taşımıyordu. Tasarı ilk sevkedildigi Adâlet Komisyonunda da - bu Komisyon zaten bu konuda ihtisas sahibi olmadığından - pek büyük değişikliklere uğrayarak çıkmadı. Fakat, Tasarı. Anayasa Komisyonuna geldikten sonra sabahtan akşama k?dar devam eden 9 birleşimde ve ayrıca kurulan bir Redaksiyon Alt - Komisyonunun toplantılarında uzun uzadıya incelendi ve hemen yeni baştan yazılarak, akçalı maddeleri incelenmek üzere Bütçe Komisyonuna öylece "sevkedildi.

Anayasa Komisyonunda çalışmalar hakikaten ilmi ve objektif bir seviyede kaldı. Tasarı Adalet Komisyonundan geldikten sonra, C. K. M. P. li Saadet Evren ile üç arkadaşının C, K.M.P., Grupundan geçirerek getirdik leri güzel bir kanun teklifiyle .birlikte müzakere edildi. Anayasa Komisyonu, bu Tasarı gelinceye kadar, yeni Anayasayla girdiğimiz rejimin aşan gı yukarı bellibaşlı bütün büyük buhranlarının hukuki görünüşleri içinde düğümlendiği komisyon olmuştu. 14?ler hakkındaki tasarı Milli Eğitim Komisyonunda Tahsin Demiray ile arkadaşlarının sabotajına uğradıktan sonra, is Anayasa Komisyonuna getirtilmiş ve orada en makûl şekliyle kotarılabilmişti. Apaydın kardeşlerin -aslında itidalden ayrıldıklarından değil; fakat, sadece Gümüşpalaya kar--ı liderlik mücadelesinde koz diye kullanmak için- çıkardıkları Yüksek Adâlet Divanı ile Yüksek Soruşturma Kurulunun hukukî varlıkları konusundaki sun'i fırtına, uzun safhalardan geçtikten sonra, Anayasanın ve aklın gerektirdiği şekilde bu Komisyonda halledilmişti. Bütün bunlar, komisyonun üyeleri arasındaki münasebetleri bozması kuvvetle muhtemel olaylardı. Fakat, Anayasa Mahkemesi Kanunu Tasarısı komisyona gelince, durumun hiç de böyle olmadığı görüldü. Komisyonun C. H. P. li ve C. K. M. P.'li üyeleri, yıllar yılı mücadelesini yaptıkları bîr temel müessesenin kurulmasına katılmaktan dolayı kıvanç içinde; A. P. li ve Y. T. P. li üyeleri de Anayasa Mahkemesi bir an evvel kurulursa Yüksek Adalet Divanı İle Yüksek Soruşturma Kurulunun görev lerd ve hukuki varlıkları sona ereceğinden sevinç içinde işe dört elle sarıldılar. Komisyonda asıl teknik çalışmayı, komisyonun C. H. P. 11 Sözcüsü Coşkun Kırca, C. K. M. P, M Başkan yardımcısı Saadet Evren ve A. P. li Sekreter Kemal Bağcıoğlu yaptılar.

Sahir Kurutluoğlu
Ter döken

Aman Anayasa!

Tasarı, geçen haftanın ilk günü Millet Meclisine geldiği zaman, ilk büyük münakaşa, beklendiği gibi, *3.* üncü maddenin 8. Üncü fıkrası Üzerinde koptu. Bu fıkrada, Komisyon, "Hâkimlik mesleğine alınmamayı gerektiren bir suçtan dolayı mahkûm bulunmamak veya bu gibi suçlardan ceza takibi altına alınmamış olmak" şartını, Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilebilmek için ileri sürüyordu.

Halbuki bu fıkraya karşı, daha Adalet Komisyonundan beri bir kısım A. P. lilerle bir kısım Y. P. P,' İller vaziyet almışlardı. Anayasa Komisyonunda bu mukabil tez, Başkan yardımcısı Evrenin de iştirakiyle büsbütün kuvvet kazanmıştı. Fakat, neticede, Komisyon - ki C. H. P. liler orada tek başlarına salt çoğunluğa sahip değildirler - bu tezi kabul etmişti. Millet Meclisinde, başta Adalet Komisyonunun mutedil A. P. 11 Başkanı İsmail Hakkı Tekinel - Kayseri mahkûmlarından Necla Tekinelin kocalıdır-, A. P. li Orhan Apaydın ya Anayasa Komisyonunun Başkan yardımcısı tarafından bu hükme hücumlarda bulunuldu. İddiaya göre, bu hüküm İnsan haklarına aykırıydı. Çünkü, hiç kimse kesin olarak mahkûm olmadan suçlu sayılamazdı. Fakat, meselenin bu olmadığı ortadaydı. Bu hükümle, ceza" takibi altılıda olan bir kimse mahkûm sayılmıyordu; sâdece, alelade hâkimler için olduğundan tamamen farksız tarzda, Anaya» sa Mahkemesinin itibarını muhafaza edebilmek için yüz kızartıcı bir suçtan dolayı sanık sandalyesine oturmuş bir kimsenin seçilme yeterliği olmadığı ifâde ediliyordu. Üstelik, bir hâkimin yüz kızartıcı bir suçtan dolayı sanık sandalyesine oturabilmesi evvelâ, sâdece hâkimler tarafından seçilen bağımsız Yüksek Hâkimler Kurulunun yetkili bölümünün vereceği tahkik izninin, yine bu kurulun, genel kurulunun vereceği takip izniyle kesinleşmesi ve ayrıca, Cumhuriyet Savcısının veya onun yerini kanunen tutan daha yüksek bir iddia makamının cezai takibatı açması ile mümkün *o*labilecekti. Bu kadar çok kademelerden geçtikten sonra, bir hâkimin sanık iken Anayasa Mahkemesine seçil-

Saadet Evren Kaçar
Faydalı mücadele

mesi elbette ki imkânsız? olmalıydı. Üstelik, aksi tezi savunanlar, Meclislerin zaten böyle kimseleri seçmeyeceğini de belirtiyorlardı! Neticede, Meclis, Komisyonun getirdiği sekli' kabul etti. Fakat, bu neticenin elde edilebilmesi için, Adalet Bakanı Sahir Kurutluoğlu ile Anayasa Komisyonu Sözoüsü çoşkun Kırcanın hayli terlemeleri gerekti.

Şaşıranlar

Bunun dışında, Komisyon, hukuk anlayışındaki üstünlük bakımından takdir topladı. Y. T. P. nin meşhur Cevat Önderi, Komisyonu ve Hükümeti, kanun metnine, Yassıada kararlarının Yüce Divan sıfatiyle de çalışacak olan Anayasa Mahkemesinde iadei muhakemesinin istenebilmesi yolunu açmamakla itham ettiği vakit, -Adalet Bakanıyla da tam mutabakate vardıktan sonra- Komisyon adına konuşan Sözcü Coşkun Kırca, yeni Yüce Divanda Ceza Muhakemeleri Usûlü Kanununun bütün hükümlerinin uygulanacağını belirtmekle, herhangi bir mahkûm için tanınan haklardı siyasî mahkûmlar için tanınmaması gibi bir anlayışın tamamen dışında olduklarını gösterdi ve Y. T. P. ve A. P. sıralarından şiddetle alkışlandı.

Olmıyacak şey!

Fakat, Komisyon ve Hükümet, olmayacak tekliflere karşı gelmesini de bildi ve bu teklifleri yendi.' Küçük Apaydının, Anayasanın görevlerine Anayasa Mahkemesi faaliyete başlayıncaya kadar davam edeceklerini belirtmesine rağmen Yüksek Adâlet Divanıyla Yüksek Soruşturma Kurulunun hukukî varlıklarının kanunun Resmî Gazetede yayınlanmasiyle birlikte -Anayasa Mahkemesi üyeleri seçilip Mahkeme faaliyete geçmeden önce- sona ermesini teklif eden takriri böyle reddedildi. Takriri reddedenler arasında A. P. li ve Y. T. P, lilerin bolluğu ümit verici bir işaretti. Demek, artık mazinin tasfiyesinin nat yoluyla mümkün olamayacağı yavaş yavaş anlaşılıyordu.

Komisyonun, son gününe kadarki mücadelesi ,teknik konular üzerinde oldu. Doğrusu istenirse, Mecliste, her partiden ve hele C. H. P. den, pek düşüncesiz tekliflerde bulunanlar eksik değildi. Fakat, Meclis, bütün bu konularda Komisyonu takip etti ve maddeler en mükemmel şekilde çıkarıldı.

Son günün iki büyük münakaşası, Anayasa Mahkemesi üyelerinin andiçmesiyle aylık ve ödenekleri üzerinde oldu. Andiçme konusunda, A. P. ve Y. T. P. liler, birkaç C. H. P.'linin de desteğiyle "söz veririm" yerine "yemin ederim" kelimesinin konulmasını istiyorlardı. Anayasanın türkçeciliği karşısında A. P., Y. T. P. ve C. K, M, P. de mevcut tepki malûmdu. Bunu yenmek imkânsızdı. Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırca da, bütün gençliğine rağmen, "söz verîrim"i, Sahir Kurutluoğluna taş çıkartacak bir osmanlıcayla savundu ve neticede, "yemin ederim" tezi ufak bir çoğunlukla galip geldi. Fakat, asıl önemli olanı, Komisyonun, and metninde bulunmasını istediği "Anayasa Mahkemesi hâkimi olarak Anayasayı koruyacağıma yemin ederim" cümlesinin kalmasında ısrar etmesi idi. Y. T. P. liler ve A. P. liler, Anayasayı Milletin koruyacağını -üstelik, Anayasanın zulme karşı direnme hakkından ve 27 Mayıstan bahseden Başlangıcına da yanarak - savunuyorlardı Onlara kalırsa, Anayasa Mahkemesi Anayasayı sâdece tefsir edecekti. Fakat, Komisyon Sözcüsü, Anayasanın bir maddeten korunduğunu, bir de hukuken korunduğunu izah. etti. Anayasa maddeten, dışardan milletin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğüne silâhla sataşanlara ve içerden de demokratik Anayasa düzenini silâhla yıkmaya çalışanlara karşı korunurdu ve bu işi. elbette ki icabında bizzat halk yapardı. Komisyon bunu kabul ediyor ve gereken ilâveleri yapıyordu. Fakat, Anayasayı bir de hukuken korumak vardı. Bu memlekette, bir Meclis, Anayasaya aykırılığını bar bar bağıran kanunlara el kaldırdı diye bir ihtilâl olmuştu. Bu ihtilâl meşru bir ihtilâldi. Çünkü, Meclise hâkim olmuş bir iktidarın demokratik düzeni çiğnemesine başka türlü engel olunamayacaktı. Fakat, artık bundan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisim Anayasaya aykırı kanun çıkardı diye kapatmaya imkân olamazdı. Artık, Meclisin Anayasaya aykırı olarak çıkarabileceği kanunları ayıklayacak bir merci, bir Anayasa Mahkemesi, vardı. Şu hâlde, artık Türkiyede, Mecliste Anayasaya aykırı kanım çıkması meşru bir ihtilâl sebebi olamazdı.

Apaydın kardeşler
Bir bardak suda fırtına

İş paraya gelince...

Komisyon, son muharebe vasıtası, olarak Anayasa Mahkemesi üyelerinin ödeneklerini saklamıştı. Komisyonun metni, evvelâ reddedilmişti. Fakat, kendi maaşlarının Anayasa gereğince indirilmiş olduğunu unutmayan her partiye mensup milletvekilleri, bu sefer Komisyona bir az daha yaklaşmakla beraber - 50 - 60 kadar fazla oy çıkmıştı . bu konuda kararlıydılar. Neticede, Meclise göre. Anayasa Mahkemesi üyeleri, brüt 3840 lira aylık para alacaklardı. Bunun çok az olduğu ortadaydı. Ama, Cumhuriyet Senatosu bu konuda son bir ümit teşkil ediyordu.

Kuruluşu ve görevleri

Anayasa Mahkemesi Kanunu Tasarısı, gelecek hafta ortalarına doğru kanunlaşacaktır. Bu suretle, kanunlar ve yasama meclisleri içtüzükleri aleyhine açılacak iptal davalarıyla mahkemelerden itiraz yoluyla sevkedilecek işlere bakacak Anayasaya uygunluğu denetme organı kurulmuş olmaktadır. Anayasa Mahkemesi, ayrıca, Yüce Divan görevini ifâ edecektir. Bundan başka, Siyasi partilerin kapatılmasına dair bütün dâvalara da bu Mahkeme bakacaktır. Bundan başka, siyasî partilerin gelir kaynaklarını ve giderlerini de bu Mahkeme denetleyecektir. Ayrıca, milletvekillerinin ve senatörlerin yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararları aleyhine iptal talepleri de bu Mahkemeye yapılacaktır. Bu Mahkeme ayrıca, kendi üyeleri içinden Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanını seçecek ve ayrıca, Danıştay üyelerinin de seçimini yapacaktır,

Bu Radar önemli görevleri olan Anayasa Mahkemesi 15 asıl ve 5 yedek üyeden kuruludur. Bunların 4 tanesini Yargıtay kendi üyeleri arasından, 3 tanesini Danıştay kendi üyeleri arasından, 1 tanesini de Danıştay yine kendi üyeleri arasından seçecektir. Cumhurbaşkanı da, -Başbakanın ve Adâlet Bakanının da imzasını taşıyacak bir kararnameyle - 2 üye seçecektir. Bunlardan bir tanesi Askerî Yargıtayyın göstereceği üç aday arasından olacaktır. Nihayet, Millet Meclisi 3 ve Cumhuriyet Senatosu da 2 üye seçecektir. Bunlardan birer tanesinin de Üniversitelerin gösterecekleri üçer aday arasından olması gerekmektedir. Bu suretle, Anayasa Mahkemesinde hâkim üyeler, hem de doğrudan doğruya yargı organları tarafından kendi üyeleri arasından seçilecek olan hâkim üyeler salt çoğunluğa sahip olacaklardır. Bu, bir bakıma tartı bir tarafsızlık garantisidir. Ancak, bu hakim üyelerin de, modern iktisadî ve siyasal bilimlerin öğrettiklerine açık olmaları kesin bir zarurettir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Yatırımlar

Paçaları sıvayanlar

Bitirdiğimiz haftanın sonlarına doğru yeni Meclis binasının başkente bakan kısmında yer alan Devlet Plânlama Dairesinin üst katında hummalı bir faaliyet hüküm sürmekteydi. Muşamba kaplı koridorun iki tarafına sıralanmış küçük odalarda bir takım adamlar, Belik masaların üzerindeki kâğıt tomarlarının arasına gömülmüş bir vaziyette çalıştılar, çalıştılar.

Aslında çalışmanın koyusu. Devlet Plânlama Dairesine son proje verme günü olan 4 Nisan 1962 tarihinde başladı ve haftanın sonuna kadar da devam etti. Uzmanlar, Devlet ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin gönderdikleri proje taslaklarını incelerken bir başka sektörün de meseleyi pek ciddiye aldığını gördüler, özel teşebbüs sahipleri çağrıya büyük bir ilgi göstermişler ve hazırladıkları yatırım projelerini 4 Nisandan itibaren Devlet Plânlama Teşkilâtına göndermeğe başlamışlardı. Nitekim 4 Nisan akşamının bilançosuna göre özel teşebbüsten gelen proje adedi tam 115 idi.

Bitirdiğimiz haftanın sonunda ise bu rakkam daha da yükseldi. Bunun içindir ki, uzmanların tabiriyle, bir proje enlâsyonu başladı. Yurdun muhtelif vilâyetlerinden gelen taleplerin haddi hesabı yoktu. Bilhassa Tekstil Sanayii ve Turizm tesisleri projeleri pek fazlaydı. Bunun için Plânlama Teşkilâtı hemen faaliyete geçti ve ekipler teşkil ederek özel teşebbüsün kudreti hakkında bir nevi inceleme yaptı. Odalar Birliği bu arada Plânlama Teşkilâtına yardımcı oluyordu. Sonra ekiplerin muhtelif vilâyetlerdeki inceleme raporları da gelmeğe başladı. Haberler ve raporlar cidden sevindirici oldu.

Eski defterler

Özel teşebbüsün bilhassa İstikrarlı ve kuvvetli bir hükümet kurulduktan donra cesareti arttı ve yatırım yapına politikası gelişti. 1960 ve 1961 yılları gerçi Özel teşebbüs için oldukça verimsiz geçmiştir ama, çeşitli siyasi faktörler, piyasada dolaşan dedikodular 1962 nin de tereddüt yılı olduğu zehabını uyandırdı. Bazı teşebbüs sahipleri ciddî endişe izhar ettiler. 1960 yılında teşebbüs edilen büyük bir yatırım hamlesi, bu dedikoduların bir nebze önüne, geçti. Amerikanın meşhur sanayi teşekküllerinden Good Year ve U, S. Royal firmaları 1962 yılının hemen başlarında, kuracakları fabrikanın temelini atmak suretiyle özel teşebbüse öncülük ettiler.

Good - Year lâstik fabrikasının temeli atılıyor
Gerisi *kolay!*

Fakat Özel teşebbüs sahipleri asıl cesareti, eski defterleri karıştırmak suretiyle buldular.

özel teşebbüsün yatırımlarını finanse eden tefi müessese olan Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının hesapları, bir cesaret iksiri yerine geçti. 1960 , yılında özel teşebbüs tarafından talep edilen kredi miktarı 209 milyar 583 milyon 980 bin 51 liradır. Bu talepte 1959 yılına nispeten % 56 lık bir artış mevcuttur. Talep adedi 223'e baliğ olmuş, % 108 lik bir artış kaydetmiştir. 1961 yılındaki rakamlar ise daha iç açıcı oldu. Zira Sınai Kalkınma Bankasına yapılan talep fazlalaştı.

Kredi talepleri rakama vurulunca şu netice çıkmaktadır: 1961 yılında 225 milyar 580 milyon 174 bin 19 liralık kredi talebinde bulunulmuştur. Bu duruma göre, talep edilen kredi miktarının yüzde nispetinde 1960 yılına nazaran % 7 bir artma olmuştur. Fakat kredi adedi bu defa azalarak 206 ya düşmüş ve 1960'a nazaran % 8 lik bir azalma müşahede edilmiştir. Kredi miktarının yükselmesi, özel teşebbüse daha fazla yatırım yapma imkânının sağlandığını ortaya koymaktadır.

1962 yılının başı ise özel teşebbüs için daha da verimli oldu. Bilhassa yabancı firmalar ve Türkiyenin belli başlı iş adamları yeni projelerle Devlet Plânlama Teşkilâtının karşısına çıktılar. Bu firmaların başında Koç gelmektedir.

Nitekim yeni kurulacak büyük fabrikalardan birisi, Koç grubunun inşa ettireceği bira fabrikasıdır. Bu fabrikanın bütün hazırlıkları tamamlanmıştır. 27 milyon liraya çıkacak olan fabrika projeye göre yılda 8 milyon litre bira imâl edecektir. Fakat bu miktar ancak İstanbulun İhtiyacını'

karşılayabilecektir. İzmir bölgesiyle Doğu ve Güney bölgelerinin ihtiyacı gene açıktadır. İzmirde de özel teşebbüs bir bira fabrikası kurmak için teşebbüse geçmiş, fakat bundan ileri gidememiştir.' Ayrıca bir büyük yerli firma ecnebi firma ile birlikte büyük bir bira sanayii kurmak üzere teşebbüse geçmiş bulunmaktadır. Ancak bu da tasarı halinden fiili safhaya intikal etmemiştir.

Tesisi için her türlü hazırlık biten yeni sınai tesislerden biri Suni Elyaf A. Ş. nin Bursada kuracağı fabrikadır. Bu fabrikada naylon ipliği imâl edilecektir. Şimdiye kadar kadın çorapları memleketimizde imâl edilmekte, fakat gerekli iplik yurt dışından getirtilmekteydi. Şimdiyse fabrika naylon iplik için sadece gerekli ham maddeyi, ithal edecek ve bu maddeyi iplik haline getirerek piyasaya arzedecektir. Mutasavver fabrika memleketimize önemli döviz tasarrufu sağlıyacak tesislerden birisidir.

Başka gelir kapıları

Özel teşebbüs tarafından tesis edilecek bir başka sınai tesis de İstanbulda deniz vasıtalarının tamir ve havuzlanması için inşa edilecek doktur. Türkiyede ilk defa bir özel teşebbüs tarafından kurulacak olan bu dok 15 milyon liraya çıkacaktır.

Elka Fabrikası da boyalı ve lâklı tahta mamulleri için ilâve bir tesis daha yaptırmaktadır. Bunun dışında buzdolabı ve çamaşır makinesi yapmak için çeşitli teşebbüsler vardır. Anadolunun muhtelif yerlerinde 20 den fazla un fabrikası inşa halindedir.

Türkiyede döküm radyatör yapan bir firma aynı zamanda döküm kazan yapmak için tesislerini genişletmiştir.. Bir firma da Mersinde hububatı standardize etmek için bir tesisat kurmak üzere teşebbüse geçmiştir. Plâstel imâl etmek üzere bir firma da faaliyet halindedir. Hususi teşebbüsün 15 milyon lirayı geçecek yeni bir yatırımı da, inşaat sanayii için çok ilgi çekicidir. Kurulacak olan bu fabrika İtang denilen ve çimentoyu hafifleten bir madde imal edecektir. İtang maddesi halen dış memleketlerde kullanılmakta ve işçi masraflarından, inşaat müddetinden büyük tasarruflar sağlamaktadır. İnşaatlarda kullanılan itang. sıvayı ortadan kaldırmaktadır. Bu madde pek kısa bir zaman içinde Türkiyede de imâl edilecek, bilhassa büyük inşaatlarda çok büyük tasarruflar şağlıyacaktır.

50 ile 55 milyon lirayı bulan bir yatırım da, zirai mücadele ilâçlarının ham maddesini teşkil eden B.H.C. ve D.D.D. nin yerli olarak imalini sağlıyacaktır. Özel teşebbüsün yaptığı bu yatırım katileşmiştir ve fabrikanın İzmitte kurulması için faaliyete geçilmiştir. Fabrika için gerekli kredi de dolar olarak temin edilmiştir. Bu teşebbüs memleketimizde çok büyük döviz tasarrufu sağlıyacaktır.

Mersin ve İzmitte kurulan Rafineriler de bazı sanayilerin doğmasına yol açmıştır. Bunlardan biri, rafinerilerden elde edilecek L.P.G. gazı için kurulacak iki fabrikadır. Bu fabrikalardan birisinin temel atma töreni geçenlerde yapılmıştır. Diğerinin de iki üç ay içinde temeli atılacaktır. Rafinerilerde elde edilecek "fuel oil" sanayiimiz için çok önemli bir unsur olacaktır. "Fuel oil" kalori bakımından kömürden ileri, yakma kolaylıkları olan ve isi ile külü olmayan bir maddedir. Memleketimiz için çok kıymetli olan kömür tasarrufunu sağlıyacağı için ayrı bir önem de taşımaktadır. Ancak bu "fuel oil"u yakmak için bir takım tesisat gerekmektedir. Bir çok fabrika, kömürden "fuel oil"e geçmek için gerekli tesisatı yurt dışına sipariş etmiştir. Bir firma da bu tesisatı memleketimizde imâl etmek için faaliyete geçmiştir. Avusturyanın Unitherm firması yüksek Mühendis Esat Cafer İz ile birlikte "fuel'oil" yakacak tesisatı imâl edecek bir fabrika kuracaklardır. Dünyanın en önemli ısı tesisatı fabrikalarından' biri olan Unitherm'in tesis edeceği bu fabrika memleketimize döviz tasarrufu sağlıyacak tesislerden biridir.

Tamek Konserveleri sahipleri Se» mih ve Melih Sipahioğlu da memleketimizde ilk defa İtalyan sistemi ile gazozlu meyva suyu imal edecek bir- fabrika kurmuşlardır. 15 Mayıstan itibaren ilk imalâtını arzedecek olan bu fabrika aynı zamanda Amerikalıların Pepsi Cola'sını memleketimizde orijinal olarak imâl etmek için gevrekli anlaşmayı yapmıştır.

Henüz tasarı halinde olan ve bu yıl sonunda neticesi belli olacak olan bir yeni teşebbüs de plâstiğin iptidai maddelerini memleketimizde imâl edecek bir fabrika kurmaktır. Bu fab'rikanın henüz etüdleri yapılmakta" dır. İlk hesaplara göre 60 veya 70 milyon liraya ihtiyaç vardır. Bunun % 40 ile 50 sini dolar olarak temin etmek lâzımdır. Bu fabrika yapıldığı takdirde sağlıyacağı döviz tasarrufu çok büyük olacaktır. Paşabahçe Fabrikasının pencere camı imâl etmesi de geniş, çapta döviz tasarrufu sağlamıştır.

Bütün bunların dışında, başta gıda sanayiinde olmak üzere, madeni eşya sanayii ve otomobil montaj sanayiinde bir çok teşebbüs mevcuttur. Burada belirtilen tesislerin en küçüğü 3 ile 5 milyon liralık tesislerdir. Bunların dışında, yatırımının miktarı 1 milyon lirayı veya daha azı bulan, imalâthane denilebilecek bir çok teşebbüs vardır.

Her şey göstermektedir ki, aksi bütün söylentilerin hilâfına şu . anda piyasa ciddi bir kıpırdanış halindedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Yugoslavya

"Stalin ile konuşmalar"

"Çhurchill öyle bir adamdır ki, gözünüzü açmazsanız cebinizdeki bir kopeki dahi tırtıklamaktan kaçınmaz. Ama Roosevelt öyle değildir. O kolunu dirseğine kadar koynunuza daldırarak bütün cüzdanı alıp götürmeyi sever.."

Bu sözleri, Milovan Cilas, "Stalin ile Konuşmalar" adlı kitabında bizzat Stalinden nakletmektedir.

Kitap, bundan evvelki "Yeni Sınıf" gibi. Amerikaya kaçırılmıştır. "Harcourt, Brace an World" adlı basımevi yakında piyasaya çıkaracaktır. Bir yandan da Fransa, Almanya, İtalya, îsveç ve Güney Amerika memleketlerinden üçü ile müzakereye girişilmiştir. Kitabın bu dillere çevrilerek adı geçen memleketlerde de neşri bahis konusudur. İngilterede "Rupert Hart - Davis" şimdiden Amerikan tâbi ile mutabık kalmış bulunmaktadır. "Stalin ile Konuşmalar", hattâ "Yeni Sınıf"dan daha geniş, dünya ölçüsünde bir okuyucu kitlesi bulacaktır.

Ancak, bu haberler yayılırken, vaktile Tito'nun en yakın mesai arkadaşı, adetâ Yugoslavyanın 2 No. lu adamı iken 956 dan itibaren gözden düşüp 957 de dokuz sene hapse mahkûm edildikten sonra geçen yılın başlarında şartlı olarak serbest bırakılan Cilas',n tekrar tevkif edildiği de bildirilmektedir.

Cilas, eski bir komünist olmanın verdiği otorite ile, dogmalara bağlanmadan, objektif müşahade usûlü ile komünizmin katı, «sakil, gayrı insani taraflarını göstermeye teşebbüs ettiği için mahkûm edilmişti. Bu mahkûmiyete mûcîb sebep olarak gösterilen suç ise, memleket ve rejim menfaatlerini tehlikeye koymaktı. Esasen bütün komünist rejimlerde tasfiye edilmesi gereken şahıslara karşı ileri sürülen klâsik ittiham da budur. .

Stalin neler söylemiş

Amerikada basılmakta olan kitabın provalarından mahdut bir basın kesimine intikal eden pasajlardan şu anlaşılmaktadır: Milovan Cilas, 1944, 1945 ve Yugoslavyanın komünist âlemden aforoz edildiği 1948 tarihlerinde Stalin ile müteaddit defa görüşmüş ve korkunç diktatörün sofra sohbetlerinde hazır bulunmuştur. Bu konuşmalardan kalan hatıralarım Milo Van Clas, 961 ocak ayında serbest bırakılmasından sonra kaleme almıştır. Kitap ancak bir yıl içinde hazır olmuş ve aynı yılın Aralık ayında Amerikaya uçurulmuştur. "Stalin ile Konuşmalar"ın müsveddeleri ile birlikte Amerikaya gönderilen iki eser daha vardır ve bunların da neşri için faaliyete geçilmiştir. Milovan Cilas'ın hapishanede yazdığı bu kitaplardan biri "Njegos" adlı bir biyografi, diğeri "Karadağ' ile ilgili bir tarihi etüttür.

Milovan Cilas
İfşa ediyorum!

"Stalin ile Konuşmalar" ında yazar o tarihlerde komünist dünyasının bütün meratip silsilesini teferruatile anlattıktan sonra, bilhassa Stalinin şahsiyeti, yaşayışı üzerinde durmaktadır. Stalin çalışırken, kumanda ederken, Almanlara karşı harbi yönetirken görülüyor. Zajim, kan dökücjl, kurnaz ve içine kapanık bîr adam.. Arasıra samimi fikirlerini söylerken şöyle diyor: "Harp yakında biter. Ondan sonra kendimize gelebilmek ve nihai savaşı verebilmemiz için 15-20 sene kâfi gelecektir..." Stalinin Çin, Almanya ve Batılılar hakkındaki fikirlerinin kitapta çok açık, o derece kaba, hatta galiz denebilecek bir ifade ile anlatıldığı görülüyor. Nihayet yine aynı kitapta diktatörün yakın arkadaşlarıyla yemek yeyişi ve içişi de anlatılıyor.

Mareşal Tito
Şantaj mı ?

Dev sofraları

"Stalin ile Konuşmalar"da nakledildiğine göre, diktatör ve etrafındaki küçük grup. harbin en yoksul zamanlarında bile en nadide yemeklerle süslü sofralarda sabahlara kadar yer ve içerlerdi.. Bilhassa Stalin doymaz bir devdi. Onunla kimse kadeh yarışına giremezdi. Hatta Malenkof ve Krutçef dahi...

Bu çalgılı ve danslı yemeklerde, orjilerde, Stalinin etrafındakiler -Molotof, Zukof, Beria ve Krutçef-, hulûskârlık yarışında âdeta yırtınırlardı. Hattâ Krutçefin kendine mahsus acaip ayak oyunları ile dans ederek diktatörü eğlendirmeye çalıştığı görülürdü.

Bütün bu teferruatile kitap bir görgü şahidinin komünist hiyerarşisi hakkında çok dikkate değer, birinci sınıf bir vesikası mahiyetini taşımaktadır. Galiba bu sebebtendir ki yazar tevkif edilmiş ve kitabın basılmaması çarelerinin araştırılmasına başlanmıştır. Nitekim, naşir William Jovanoviç halen Yugoslavyadadır ve Cilas'ın serbest bırakılması için çalışmakta, gerekirse kitabın bütün provalarını yok ederek neşirden vazgeçeceğini söylemektedir.

Stalin ölmüş ve ölümünü takip eden üç kongrede birer defa daha öldürülmüş olduğuna göre, bu hassasiyetin sebebi biraz karanlık görülmekteyse de, mahzurun ölü diktatörü terzil ve tezyif edilmesinde değil, o zaman etrafında bulunanların tutumlarının anlatılmış olmasında görüldüğü söylenebilir. Kitap basılırsa, Krutçefin Staline atfettiği hata ve cinayetlere belki de iştirak etmiş olduğu meydana çıkacaktır. Yine o takdirde, Krutçefin bugün tasfiye ettiği ve parti aleyhtarları adım verdiği idarecilere -Molotof. Melenkof gibi- o zamanlar nasıl yaltaklanmış olduğu da görülecektir. Belki, katledilmiş olan Beria da devrin en aklı başında adamı olarak "meydana çıkacaktır,

Tito'nun rolü

Kitapta Tito'dan bahsedilip edilmeği bilinmiyor. Fakat bir bakıma

Yugoslav Devlet Başkanının eser üzerinde gösterdiği alağanüatü hassasiyet bunu düşündürmüyor değil. Şu da varki, Stalinin tel'in edilmiş olması na rağmen, Tito, komünist âlemin ileri gelen liderlerinden 'biri sıfatile bu dünyanın kirli çamaşırlarının ortaya dökülmesine razı olmayabilir. Diğer taraftan kitabın Krutçef ile ilgili kısımlarının Sovyet Başbakanını kızdırabileceğini ve şimdilik böyle bir olayın sorumluluğunu üzerine almamayı tercih etmeyi de düşünmüş olabilir. Belki de Cilas'a karışı alınan müeyyideler sadece zevahiri, kurtarmak içindir.

Lâkin, bütün bunların dışında, bir polis rejiminin hükümferma olduğu Yugoslavyada, şartla tahliye edilmiş ve herhalde sıkı nezaret altında bulunması lâzımgelen Cilas gibi bir adamın eserlerinin müsveddelerim Amerikaya gönderebilmek imkânım nasıl bulduğu suali de vardır. "Yeni Sınıf" olayında gafil avlanılmıştır dense bile böyle bir durumda olan Cilasın bu ikinci "Kaçakçılığı" nasıl mümkün olmuştur? Cilas bu işte bazı suç ortaklıklarından daydalanmışa benzemektedir. Böyle bir şey varsa, bu suç ortaklığını Çok yüksek kademelerde aramak lâzımdır. Yine o zaman Krutçefe bir şantajdan bahsetmek de imkân dahiline girer. Kısacası, Belgrad bunu Moskovayı sıkıştırmak ve medyum bırakmak için mi yapmıştır? Şimdi sorulan sual budur. Eski bir komünist olan ve Stalin ile müteaddit defalar görüştüğü bilinen Cilas'ın bu konudaki kitabının herhangi bir Batılı yazarın tetkik ve röportajlarından çok daha büyük ilgi çekeceği şüphesizdir. Belgrad bunu bilmektedir. Kitabı basacak olan naşirin Yugoslavyaya gidip pazarlığa girişmesi de ayrıca dikkati câlîp tir.

İsrail

Taberiye olayı

Mart sonundan beri İsrail ile Suriyenin karşılıklı şikâyetlerini inceleyen Güvenlik Konseyi nihayet geride bıraktığımız hafta İsraili takbih eden bir Amerikan • İngiliz karar suretini kabul etti.

Mesele Mart ayı içinde ve bilhassa 17 Mart günü İsrail ile Suriye Kuvvetlerinin Taberiye gölünün kuzey kısmında ciddi çarpışmalarından doğmuştur. İki taraf da şikâyette bulundu, iki taraf da tecavüze uğradığını iddia etti. Birleşmiş - Milletler Genel Sekreteri durum hakkında izahat vermesi için mütareke komisyonu Başkanı General, Von Horn'u Newyork'a çağırdı ve görünüşe göre Generalin izahatı İsralli takbih eden kararın verilmesinde büyük rol oynadı.

Taberiye gölü Şeria sularının döküldüğü göldür. Şeria sularının yatağını değiştirerek çorak araziyi sulamak için İsralin senelerdenberi tahakkukuna çalıştığı plân'da bilindiği gibi Arapların başlıca meşgalesi, İsrail düşmanlığının sembolü haline gelmiştir. Bu itibarla Taberiye gölü olaylarını Şeria sularının yolunu çevirmek tasarısı ve bunun yankıları içinde mütalâa etmek de mümkündür.

Bundan evvel İsrail, işi sağlama bağlamak için, Şeria sularını daha kuzeyden, Taberiyeye dökülmeden evvel tutmak niyetile ise girişmişti. Hule bataklıklarının kurutulması faaliyeti de yine bu son olaylar gibi çar-

Ben Gurion
Meseleler ortasında

pışmalara yol açmış, iki taraftan ölenler olmuş ve mesele yine Güvenlik Konseyine gitmişti. Gerçekten, Hule bataklıkları müterekename ile ihdas edilmiş olan silâhtan tecrit edilmiş bölgeye dahildi. Buna mukabil bugünkü hâdiseye sahne olan Taberiye gölü tamamen İsrail toprakları içindedir. O halde çatışma neden çıktı?

Kuzeydeki karakol

İsrailliler Şeria sularının yatağını değiştirmek teşebbüsünün Araplar arasında uyandırdığı tehlikeli reaksiyonları hesaba katarak, bu defa suyu doğrudan doğruya kendi toprakları üzerinde bulunan Taberiye gölünden temine kalkıştılar. Bu maksatla pompalama tesisleri kuruldu. Fakat Taberiyemin kuzey doğusundaki Suriye karakolu göl üzerindeki her türlü faaliyeti izac etmekte idi. Balıkçılık çalışmaları gibi bu tulumba tesisleri de her gün İsrail karakolundan açılan ateşle Taberiyeyi bir "muharebe gölü" haline getirmişti. İsrail kuvvetleri bu tahriklere zaman zaman cevap veriyorlar di. Fakat 17 Martta verilen cevap biraz sertçe oldu. Zırhlı vasıtalarla harekete geçen İsrail kuvvetleri askerlik ten tecrit edilmiş bölgeyi de, Suriye karakolunu da çiğnediler. Ortada açık bir tecavüz vardı. Ancak, bu tecavüz devamlı tahriklerin neticesiydi. Güvenlik Konseyinde İngiliz, Amerikan ve Fransız delegeleri bu hususu belirt inekten hali kalmadılar, fakat sunulan ve kabul edilen karar-tasarısında bu keyfiyet gereği gibi aksettirilmedi. Böyle olunca da İsrail ortada "Mütecaviz" olarak kaldı.

Bir gün sonra İsrail parlâmentosunda Başbakan Ben Gurion'un izahatından ve sert bir şekilde Güvenlik Konseyinin kararma hücum etmesinden sonra, parlâmentoda temsil olunan bütün partiler - komünistler hariç - kararı takbih eden bir karar almakta idiler. Bu münasebetle Amerika ve İngilterenin tutumları hakkında sarfedilen sözler, yeni olmamakla beraber, olaylara garip bir ışık tutmakta idi.

Açık arttırma

Güvenlik Konseyinde Mısır tarafından sunulan Suriye tasarısının geri alınması ve Amerikan - İngiliz tasarısının tasvibi -Fransanın istinkâfı hariç - oy birliği ile olmuştur. Nadir hallerden olarak Sovyet Rusya ile Amerikanın aynı -istikâmette reye verildikleri görülmüştür. Yalnız Fransa, Araplara yaranma yolundaki açık arttırmaya katılmamıştır. Bu "yaranma" ve "açık arttırma" deyimleri İsrail parlamentosundaki konuşmalardan alınmıştır. Gerçekten, Batılılar,- bir kere daha Arap âleminde Sovyet nüfuz ve sempatisinin yükselmesi pahasına İsraili tutmaktan çekinmiş gibi görünmüşlerdir. İsrail nasıl olsa Batılılardan yanadır, bütün iktisadiyatını Batıya yöneltmiştir. Ortak Pazara girmeye taliptir vesaire gibi fikirlerin kararda âmil olduğu intibaı uyanmıştır. Buna karşılık Batılılarla Araplar nezdinde ne kazandıkları pek belli değildir ve daha uzun zaman da belli olmayacak gibidir.

Bütün bu haklı Veya haksızı mülâhazaların dışında işin pek parlak bir tarafı, bir incisi vardır ki, o da İsraile yapılan tavsiyedir. İsraile, bizzat ihkakı haktan vazgeçmesi, yani kendi silâhlı kuvvetlerine güvenmektense Birleşmiş - Milletlere güvenme-

si tavsiye edilmektedir. Ben Gurion'-un dediği gibi, İsrail bu akla yelken açmış olsaydı, kuruluşundan sonra ancak bir kaç haftalık bir ömre sahip olurdu.

Bâtının Arap - İsrail problemi kar--ışındaki politikası günü gününe, bir politika olmakta devam ediyor ve bir türlü uzun vadeli bir program seklini alamıyor.

Berlin

Dedikodu

Sovyetler Batı Berline giden hava koridorlarında manevra yapmaktan ve havaya alüminyum plâkalar atârak radarları mefluç hale getirmekten birdenbire vazgeçince Berlin meselesi hakkında Amerikalılarla Sovyetler arasınla bir uzlaşma olduğuna dâir söylentiler yayıldı. Bu arada iki taraf komutanlıklarının Doğu Ve Batı Berlin arasında gidip gelme ile ilgili bir anlaşmaya varmaları da bu söylentileri kuvvetlendirdi.

Genel olarak ciddi tanınan bir Amerikan gazetesi ise söylentileri haber şekline sokmaktan çekinmedi. Buna göre, Cenevrede toplanan 18 li Silâhsızlanma Komisyonu müzakerelerine paralel olarak Dean Rusk ve Gromiko bu işi bir esasa bağlamışlar ve teferruatı uzmanlara havale etmişlerdi.

Anlaşmanın genel hatları hakkında kimse sarih bir şey söyleyemiyordu. Doğu Almanyanın teklif ettiği gibi bir milletlerarası kontrol esası mı kabul edilmişti? Yoksa Sovyetlerin Doğu Almanya ile imzalamayı kararlaştırdıkları sulh antlaşmasına bu hususta özel bir madde mi konacaktı? Nihayet silâhsızlanma bahsinde Batılılardan istenecek bir tâviz mukabilinde en az daha bir süre Batı Berlin işinin kurcalanmasından vaz mı geçiliyordu? Bu son şıkta Sovyetler "Müttefikleri" olan Doğu Almanyayı şüphesiz ki bazı fedakârlıklara zorlayacaklardı. Bu zorlama neticesinde midir ki Doğu Almanya Komünist Partisi lideri Ulbricht'e inme inmişti? Gerçekten Berlin hakkındaki söylentilerle beraber Ulbricht'in felç neticesinde Çokoslovakyaya-tedaviye gittiğine dair haberler de gelmeye başlamıştı.

Bu suretle Berlin, silâhsızlanma ve hastalık haberleri birbirine öylesine dolaştı ki, en yetkili uzananla" meseleye temas etmemeyi çıkar yol bildiler.

General Clay'in dönüşü

Başkan Kennedy'nin Berlindeki özel temsilcisi -General Lucius Clay'ın Wâshington'a çağırıldığı haberi, yavaş yavaş dağılmaya yüztutmuş olan bu söylentilerin yeniden canlanmasına sebep oldu. Beyaz Saray, General Clay.'in temelli geri çağırılmadığını, arasıra tekrar Berline döneceğini, fakat artık esas itibarile Washington'-da vazife göreceğini açıklamaktaydı.

Bir yandan Clay'in Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile her zaman mutabık olmadığı hakkında eski haber ve yorumları hatırlayanlar, bu dönüşü, Rusk'a yeni aranjmanında hareket serbestisi sağlamaya matuf bir tedbir gibi yorumladılar.

Diğer bir kısım müşahitler ise, Rusk - Gromiko anlaşmasının teferruatını Clay'ın hazırladığını ileri sürerek Generalin bu ayrıntılar üzerinde Başkan Kennedy'ye izahat vermek için çağırıldığını ileri sürmekte idiler.

Ulbricht
Yük ağır olunca..

Ne tarafından tutulsa, olay bazı sualleri hatıra getiriyordu. Nitekim, geride bıraktığımız hafta çarşamba günü Başkan Kennedy'nin mûtad basın konferansında bu sualler ortaya çıktı. Başkan da, basın konferansını' bilhassa iç problemlere i hasre't-met suretile tecessüsü gıdıklamıştı. Kendisine şöyle bir sual soruldu: General Clay'in gelmesiyle Berlin meselesinin müzakere edilebilir bîr safhaya girmesi arasında bir münasebet var mıdır? Başkan Kennedy bu suali kuru bir "Hayır" ile cevaplandırdı. Basıları bunu kâfi bir yalanlama addettiler, fakat bir kısım müşahitler Başkanın sadece iki olay arasındaki münasebete hayır dediğini, Berlin hakkındaki söylentileri yalanlamış sayılmayacağını ifadede ısrar ettiler.

Dedikodu hâlâ sürüp gitmektedir.

Bunun- sonu ancak, önümüzdeki Pazartesi günü Washington'da Rusk ile Sovyet Büyükelçisi arasında başlıyacağı bildirilen görüşmeler bir müddet ilerledikten sonra alınabilecektir.

KİTAPLAR

Tanrının Gözdesi Yok

(Erich, Marta Remarque'nin romanı, çeviren Semih Yazıcıoğlu, Akay Kitabeevi, Dünya Şaheserleri serisi, Hamle Matbaası 1961, 304 sayfa, 1250 kuruş.)

Günümüzün en büyük romancılarından biri olan Erich Maria Remarque'nin hemen bütün kitapları dilimize çevrilmiştir. "Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" adlı romanı ile bilhassa Türk okuyucularının karsısına çıkmış, daha sonraki eserleri "Üç Arkadaş", "İnsanları Seveceksin", "Hayat Kıvılcımı", "Zafer Âbidesi", "'ölümsüz Günler", "Sevmek ve ölmek Zamanı" adlı romanları da peş peşine, hem de bir kaç yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

Bir Alman olan Remarque, Birinci Dünya. Savaşı sonunda kaleme aldığı ilk Tornanı "Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" ile, Birinci Dünya Savaşının bütün vahşet, fecaat ve iç yıkılışını ortaya dökmektedir. Daha sonra hemen her beş yılda bir yeni bir romanla ortaya çıkan Remarque, Hi'tierin Almanyada iktidarı ele almasından ve totaliter bir rejim kurmasından sonra, demokrasiyi ve hür* riyeti savunan bir yazar olarak canını ancak Almanyadan kaçmak suretiyle kurtarabilmiştir. Yüzyılımızın belki de en büyük ediplerinden olan Remarque'nin Birinci Dünya Savaşım hemen takip eden günlerde, Orta Avrupada, mağlûbiyetin acısını çekmiş. bir milletin evlâdı olarak, etraftaki alabildiğine çöküntü içinde, öğretmenlikten mezar taşçılığına, mezar taşçılığından oto tamirciliğine ve oto tamirciliğinden otomobil yarışçılığına kadar yapmadığı iş kalmamıştır. Remarque, hayatı pahasına edindiği bu tecrübeleri romanlarında dile getirebilmiş insandır. "Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" da, Fransız - Alman cephesinin Birinci Dünya Savaşı içindeki havasını veren Remarque, daha sonraki romanında, harp sonrasının değil de mütareke devrinin hikâyesini anlatmaktadır. İnsanlara bitmez tükenmez bir sevginin dile getirildiği, her şey ölse bile dostluğun, arkadaşlığın ölmediği, ölmeyeceği hikâye edilen ikinci romanında Remarque, pek çok sahneyi bizzat kendi hayâtından çıkarıp ortaya koymuştur, "Üç Arkadaş" adlı romanını takip eden "İnsanları Seveceksin", artık Almanyanın Hitler diktatörlüğüne düştüğü günlerin hikâyesini dile getirecektir. Esaret kampları, sürgünler, bitmez tükenmez göçler, zulüm, vahşet rezalet ve bütün bunların üstünde tertemiz bir aşk, hiç sönmeyen bir insanlık sevgisi... "Hayat Kıvılcımı", "Zafer Abidesi", "ölümsüz Günler," "Sevmek ve ölmek Zamanı", bütün bunlar, yazarın yaşadığı dünyanın birer cilde sığdırılmış hikâyeleridir. Yani, Birincî Dünya Savaşı sonrası, İkinci Dünya Savaşı başlangıcı, içi ve sonrasının ilk müjdeleri.

Harbin fecaatini yaşamış bir insan olarak, insanlar arasında barışın ısrarlı bir savunucusu olan Erich Maria Remarque, pek tabii ki Almanyada harpçi Nazi rejimine hoş gözle bakmıyacaktı. Bakmadı, da... Bakmadı ama, Nazi rejimi de ona aynı şekilde muamele etti. Remarque'nin İlk sığındığı yer, o sırada İsviçre olmuştur. Almanyada ise kitapları, Hitlerin kaz adımları atan Nazi Partisi teşkilâtı mensupları tarafından meydanlarda büyük yığınlar halinde yakılmıştır. Bu, insanlık sevgisinin, hayat kıvılcımının yakılmağıdır. Sonuç olarak bütün bu mevhumları yakan Almanyanın İkinci Dünya Savaşı sonrasında nereye gittiği malûmdur.

Remarque daha sonra harp yılları içinde Amerikaya hicret etmiş, Amerikan vatandaşlığına girmiş ama hiç bir zaman kalbinde milletine ve insanlara karşı olan sevgisini yitirmemiştir. Seri halinde yaşadığı, aşağı yukarı hepsi birbirini? tamamlayan İlk sekiz romanında Remarque, hep harbi, yahut hiç değilse harbe yakın şeyleri anlatan bir yazardır. Son yayınladığı eser, "Tanrının Gözdesi Yok"a gelince, bu artık Remarque'nin tamamen değiştiğini göstermektedir. Remarque hemen her romanında aşka yer vermiş bir yazardır. Ama hiç bir romanı, "Tanrının Gözdesi Yok"taki kadar aşkla dolu değildir ve konusunu bu kadar kuvvetle aşka dayandırmamaktadır. Daima harp canavarının gölgesinde insanların aşklarını, ihtiraslarını ve ümitsizliklerini işleyen Remarque, bu kitabında ilk defa olarak harpten uzak, fakat yine cephede ön safta savaşan erler kadar tehlikeli hayatlar yaşayan insanların inanılmayacak kadar seri tempolu hayatlarını ele almaktadır.

Parisin en lüks kabarelerinden, Sicilyanın tozlu ölüm dönemeçlerine, Venediğin gondollarından İsviçrenin karlı dağlarına kadar mütemadiyen değişen son derece zengin dekor içinde sâdece ve sâdece ecelin birbirine yaklaştırdığı iki kişinin askını anlatan "Tanrının Gözdesi Yok", Remarque'nin öbür eserlerini okumuş da çarpılmış olanlara, hiç alışmadıkları bir hava, ama sevecekleri, inanaklan bir hava getirecektir.

"Tanrının Gözdesi Yok"da Remarque, veremin amansız pençesine düşmüş, ailesinden gelen miras ile hastalığı yenmek için İsviçrenin bir sanatoryom köyüne kamp kurmuş yalnız ve aşksız bir kız ile, hayatını, günün birinde yüzdeyüz bir ölümle biteceğini bildiği halde, otomobil yarışçılığı ile kazanan genç bir adam arasındaki aşkı, ölmez, öldürülemez askı anlatmaktadır, öyle iki kişi ki, biri ölümle yarıştığının farkında olma yacak kadar pervasız, öbürü ise net an yaklaştığım çok iyi bildiği ecelden çılgıncasına kaçan bir genç kız. Savaş sonrasının paniği İçinde yarınları olmayan iki kişi: Clerfayt ve Lillian... İki çılgın ki, hayatın önünde, Ölümün eşiğinde hiç birşey yapamayacaklarını bildikleri halde yarışıyorlar ve sevişiyorlar. Roman baştanbaşa bu çiftin macerasına tahsis edilmiştir. Öyle bir macera, öyle bir aşk hikâyesi ki, insanı içinden saran, kitabı elinize aldığınızda bıraktırmayan, göz karartan bir yarış...

"Tanrının Gözdesi Yok"u Okumamış olanlar çok birşey kaybetmezler. Zira onlar, günümüzün en büyük yazarlarından biri olan Remarque'l tanımıyorlar demektir: Bu işe, acınacak bir haldir.

Köy

Kardeş köyler

Orta yaşlı esmer kadın, şahadet parmağını sallıyarak havaya kaldırdı Ve yarı ciddî, yarı alaylı bir sesle:

"— Size 150 tane fidan getirdik. İki gün sonra tekrar geleceğiz. Bu fidanlar dikilmemiş olursa, o saman çekeceğiniz var" dedi.

Güneşten yanmış bir köy delikanlısı:

"— Emret Başöğretmenim" dîye cevap verdi.

Fidanları otobüsten köy meydanının bir kenarına indirdi, dizdi. Köy meydanı bir anda siyah önlüklü öğrenciler ve kucaklarında çocuk taşınema haline sokmuştu. Bir başkası film makinesini taşıyor, dört kişilik doktor ekibi ise okulun aralık odasında çocukları muayeneye başlamış bulunuyordu. Herkesin bir tanıdığı, bir sevdiği, bir dertlisi vardı. Herkes birbirini özlemişti. Bir ekip çocuklara haftalık meyve ve sebzelerini dağıtırken, bir öğretmen kadın köy kadınlarına temizlik konusu üzerine bir konuşma yapıyordu. Tanınmış yerli ilâç firmalarından toplanan ilâçlar da ihtiyaca göre hastalara verildi ve sağlıkla ilgili çok güzel bir renkli film gösterildi.

Ziyaretçiler arasında senatörler, milletvekilleri, ziraatçiler, maarifçiler de vardı. Bunlar köylülerle köyün

Bir kardeş köyde sohbet
Elele, başbaşa..

yan beyaz başörtülü kadınlarla dolmuştu. Otobüs ve özel arabalardan inen kadınlı erkekli bir kalabalık ta bunlara karıştı ve meydan bayram yerine dündü.

Olay, Ankaradan dört kilometre ötede, 325 nüfuslu, 68 hanelî Karakusunlar köyünde geçiyordu. Orta yaşlı esmer kadın, Namık Kemal İlkokulu Başöğretmeni Ferdane Aytaç idi. Namık Kemal İlkokulu ile 65 öğrencisi bulunan Karakusunlar İlkokulu 27 Mayıs inkılâbından sonra kardeş olmuşlardı. Namık Kemal Okul - Aile Birliği böylece sık sık köyü ziyarete geliyordu.,

Otobüslerden inenler derhal çalışmaya koyuldular. Bîr erkek, köy ilkokulunun tek sınıfını karartarak si-

gerçeklerini tartışıyor, dertlere çare arıyorlardı. Bir maarif müfettişi köylülere ot turşusu yapmasını öğretiyordu. Otu toprağa gömüp yeşil olarak saklamak mümkündü ve ot turşusu yiyen hayvan, kışın saman ile gıdalanan hayvandan en aşağı on misli fazla gelişiyordu.

Hayvancılıkla geçinen Karakusurtlar köyü için bu en ilgi çekici konferans oldu. Konuşmalar bitince köylüler dostlarını grup grup evlerine götürdüler. Bu çatısız, göz kadar pencereli toprak evlerin içi hem çok tertipli, hem de çok temizdi. Hele köyün bir Emine Bacısı vardı ki, dehşetti!.. Emine Bacı. eşinin ve çocuklarının elbiselerini işlemeli torbalar içinde duvarlara asmıştı. Yatağı sakız gibiydi. Dış fırçalarını da işlemeli kaplarla başucuna asmıştı. Gençlere evlilik, ve mutluluk hakkında öğütler veriyor, köyün nasıl kalkınacağını herkesten iyi biliyordu.

Ankara

Evlilikte aşk

Kumral, sevimli genç kadın, elindedeki değneği duvardaki şemaya değdirdi, sonra dinleyicilerine döndü.

"— Nefret te, sevgi gibî tabii bir histir. Nefret eden kimse bir dereceye kadar kendi kendisini tatmin etme çabasındadır ama, şurası muhakkaktır ki, herkes sevgiyi, nefrete tercih eder. İnsanlar doğuştan itibaren daima ilk olarak sevgi ırmağını denerler. Hislerini bu yönde akıtmak isterler. Fakat eğer burası onlara kapalı ise, çaresiz kalarak hislerine başka bir mahreç ararlar. Sevgi ırmağı kendilerine herhangi bir şekilde bir baraj veya mania ile kapalı olursa şahsın can sıkıntısı, üzüntü ve acıları evvelâ küçük küçük derecikler şeklinde iken sonra birleşir, genişler, derinleşir ve kocaman ' bir nefret ırmağı halini alır. Nefret ırmağını durduracak baraj mevcut değildir" diye konuştu.

Değnek ince ırmaklar, barajlar, büyük şellâleler üzerinde dolaşıyordu. Sonra bu birinci şemadan kalktı, ikinci şemanın üzerinde dolaşmaya başladı. Bu şemada bir dikdörtgeni bir küçük elips, bir daire, aydınlık ve karanlık kısımlar vardı. Bunlar sevilen şahsı, çevreyi, sevenin hislerini temsil ediyordu.

Aşkı bu şekilde ele alan cesur kadın, Zirat Fakültesi Ev Ekonomisi kürsüsü doçentlerinden Rezan Şahinkaya idi. Rezan Şahinkaya Amerikada iki yıl, "Çocuk ve Aîle Münasebetleri" konusunda ihtisas yapmıştı ve fakültede olsun, kadın derneklerinde olsun, yaptığı konuşmalar büyük ilgi topluyordu. Geride bıraktığımız haftanın başında Ziraat Fakültesinin büyük konferans salonu, yer ayıranlarla, yer kapmak için vakitlice gidenlerin mücadelesi arasında tıklım tıklım, dolmuştu. Doçent Dr. Rezan Şahinkaya aşkı âdeta madde ile, sağlamlaştırarak gözler, önüne sermişti. Ama bu geometrik aşk ne heyecanından birşey kaybetmişti ne de .tatlı romantizminden. Ne var ki insan aşkın dokusunu öğrenince, hislerinin nedenlerini tahlil edebiliyor ve neyin aşk olduğunu, neyin aşk' olmadığını kolaylıkla ahlıyabiliyordu. Aşk gerçekten mevcut ise, akıl ve mantık süzgecinden geçirilmekle hiçbirşey kaybetmiyecek, aksine, kazanacaktır. Çünkü aşk dokusunu bilen kimse, meselâ aşk üzerinde çevrenin rolünü, me-

selâ "ambivalansı", yani aynı şahsa karşı duyulan zıt hisleri de tabii karşılar. Çok sevilen bir şahıs başka bir çevrede aynı şekilde hislere hitap etmiyebilir. Aşkın kudreti sonsuz değildir. Gene İnsan, âşık olduğu kimsenin kusurlarına karşı hiçbir zaman kör değildir. Askın devam etmesi için sevilen vasıfların sevilmeyenlere üstün olması lâzımdır. Sevilmeyen vasıfların sevgi hissi üzerinde müspet vasıflardan daha büyük bir kolaylıkla İşlediğini de burada hesaba katmak şarttır.

Aşk şahsidir. Şu halde iki şahsın birbirlerinin foküs noktasına hitap etmesine bağlıdır. Genel olarak, aşk üzerinde tavsiye de bulunulamaz. "Kadınlar neden hoşlanırlar?" "Ne yaparsanız erkekler size âşık olurlar?" şeklindeki anket ve yazılar birer fanteziden ibarettir.- "Erkeğin kalbine miğdesinden girilir" denir. Bazı erkeğin kalbine gözünden, bazısının burnundan, hattâ bazılarının da kafasından girmek mümkündür. Kadınlar için de bu böyledir.

Aşkın Unsurları

Aşk cinsi cazibe, güzellik, herşeyi birbiriyle paylaşma psikolojisiyle, karşıdakinin ihtiyaçlarına cevap verme gibi unsurları içine alır. Aşk yalnızca heyecan değildir. Aşkta heyecanın önemli bir yer aldığı muhakaktır, ama diğer unsurlar beraber olmadıkça bir kimsenin karşı cinsten birisine duyduğu ilgi ve heyecan aşk olamaz. Fiziki güzellik ve cazibe ilk unsur olarak ele alınır. Çünkü âşık olanın ilk kavradığı şey bu hoşlanma hissidir. Aşk yalnızca cinsî cazibe değildir. Bu, gençleri çoğu zaman yanıltır. Cinsî cazibenin aşktaki rolünü küçümsemeden diğer unsurların mevcut olup olmadığına bakmak lâzımdır. Aşk aldığı kadar vermek ve verdiği kadar almak ister. İlk günlerde bu faktör kâfi derecede önemli sayılmazsa evlilik iyi yürümez ve nefret ırmağı çabucak aşk ırmağının yerini doldurur. Psikoloji ile karşısındakinin ihtiyaçlarına cevap vermek te çok önemli bir unsurdur. Meselâ bazı kimseler, önce arkadaş oldukları halde sonradan birbirlerine âşık olabilirler. Eşi tarafından anlaşılmadığını hisseden kimse mutlu olamaz. Ne var ki bunda da samimiyet şarttır.

Bir imtihan

Evlenmeye karar vermeden önce kendi kendinize bazı sorular sorup bunları samimiyetle cevaplandırmanız lâzımdır. Psikolojik ihtiyaç ve düşünce bakımından değişmeyecek kadar olgun musunuz? -17 ile 24 yaş arasında insan çok değişir. Bu yaşlardaki evlilikler bu bakımdan düşünülmedir. Müşterek zevkleriniz, meşgalelериniz var mıdır? Aile ve çevre görgüsü bakımından birbirinize denk misiniz? Evlenmeyi düşündüğünüz kimsenin ana ve babası mutlu bîr evlilik devam ettirebilmişler midir? Aileniz, arkadaşlarınız onun hakkında ne düşünüyorlar? Sizin kıymet verdiğiniz kimselere, o kıymet veriyor mu? Sık sık kavga ediyorsanız, evlilik boyunca buna katlanabilecek misiniz? Çünkü bu böyle devam edecektir. Beraberken huzursuzluk duyuyorsanız, ona olduğunuzdan başka türlü görünmek istediğinizi düşündünüz mü? Kadın ve erkeğin evlilikteki rolleri,' vazifeleri, hakları hakkındaki düşünceleriniz birbirine uygun mudur? Birbirinize güveniniz var mı? Cinsî cazibe ile gerçek aşkı birbirinden ayırd edebilecek kadar bu konuda bilginiz var mı? Evlilik gerçeklerine bakabiliyor musunuz?

Doçent Dr. Rezan Şahinkaya genç dinleyicilerin tâ gözlerinin içine baktı:

"— Aşkı akla uygun bu? şekilde incelemekten korkmayınız. Böylece aşk sağlamlaşır ve onu kötü tesirlere karşı koruyabilirsiniz. Aşk, uğrunda fedakârlık yapmaya ve devamı için çalışılmaya değer bir konudur. Aşk, hayatı ve evliliği güzelleştiren en büyük kuvvettir" diyerek sözlerini bitirdi.

Hafiflik JALE CANDAN

Spiker, öğrenci gençkıza birdenbire:

"— Söyleyin bakalım, siz sınıfta kopye çeker misiniz?'' diye sordu.

Gençkızın sıkıldığı susuşundan belli idi. Spiker hemen yardımına koştu ve kendisine muhtaç olduğu cesareti verdi. Genç öğrenci utanan bir sesle, fakat doğru söylemenin gururu içinde :

"— Evet, arada sırada olur bu, kopye çekerim" dedi.

Olay Ankara Radyosunda, 8 Nisan bilgi yarışmasında geçiyordu. Spiker, yarışma başlamadan önce, her zamanki gibi, biraz havadan sudan söz açmak, etrafını neşelendirmek, güldürmek istemişti. Yarışmada bulunan gençler gerçekten neşelenmiş, gülmeye başlamışlardı. Kopye çektiğini şahit önünde doğrulayan arkadaşlarına, yarışmayı öğretmenlerin de izlediklerini hatırlatarak takılmış olacaklardı ki spiker, giden öğrenciye :

"— Korkmayın, şimdi öğretmenlerinize de aynı soruyu soracağım." diye teminat verdi.

Spikerin ikinci kurbanı edebiyat öğretmeni bir kadın oldu. O öğrencilerin bazen kopyeye baş vurduklarını ve buna karsı tedbir alındığını söylemekle yetindi. Fakat başka bir öğretmen, meraklı spikeri fazlasıyla tatmin etti. Ankara Radyosunda, bütün Türkiyede dinlenen devlet radyosunda, öğrencilierin nasıl kopye şeritleri hazırladıklarını ve öğretmenlerin bunlara karşı aldıkları tedbirleri bir bir anlattı. Spiker neşelenmişti :

"___Şerit dediğiniz, şu meşhur makaralar olsa gerek" şeklinde esprilerle, konuşmayı arada bir kesiyordu. Nihayet bilgi yarışması başladı.

Kopyecilik bir not hırsızlığıdır ve esas itibariyle diğer hırsızlıklardan farksızdır. Aç kalan insanın ekmek çalmasını toplum ve topluma hakim olan şuur nasıl hoş görmezse, sınıf geçmek için not çalan çocuğun hareketini de hoş görmek imkânsızdır. Bugün, kopye çeken çocuk, yarın kendisine binbir mazeret bularak, çıkarı uğruna kanunu çiğneyebilir. Not çalan öğrenci, hem öğretmenini, hem kendi kendisini aldatmış olur. Not çalan çocuk, arkadaşlarının da hakkını yiyor demektir. Çünkü bir sınıfta daima ve herseye rağmen kopye çekmeyen çocuklar da vardır.

Pekâlâ şimdi ne yapalım, kopye çekmek fenadır diye, çocuklarımızın kopye çektiklerini kendi kendimizden mi saklıyalım? Elbette ki, hayır! Gerçeklere göz kapamak fayda sağlayan bir usul değildir. Evet, bunu açıkça konuşmakta, tartışmakta hiçbir mahzur yoktur. İlgililer böylece derdin sebebini araştırır, - çâresini bulurlar. İsterse Radyoevi de röportajlar yapar. Ama böyle bir konu, bu kadar hafiflikle, sırf gülmek için, bir bilgi yarışmasında, çocukların önünde ele alınamaz. Hiç birşey yapamıyorsak, hiç olmazsa kopye çeken çocuğu yaptığı şeyin tabu birşey olduğuna inandırmayalım. Kopye çekmeyen çocuk ta kendisini "enayi" sanmasın. Bu tip hafiflikler bizdeki değer ölçülerinin nasıl sarsıldığını gösteriyor.

C E M İ Y E T

Basın balosunda eğlenenler
İçi sizi yakar, dışı *bizi*

Fransa Büyük Elçisi Spitzmüller'in, "Yılın Toplum Hâdisesi" olduğu hiç kimse tarafından reddedilmeyen Ankara Basın Balosu hakkındaki fikri:

"— Paristeki Sükselî Baloların bir hususiyeti vardır. O akşam herkes Cıyakta kalır, herkes buram buram terler, çok kimse aç kalır, sıkış sıkış dansedilir, İçki bulunmaz, garson bulunmaz, herkes şikâyet eder. Ama baloda, biz fransızların Bütün Paris dediğimiz sosyetenin kreması tara kadroyla hazırdır. Balonun ertesi sabahından itibaren herkes balodan bahseder, gazetelerde baloya ait yazılardan geçilmez, kimlerin orada olduğu sayılıp dökülür, kimi beğendiğini, kimi hiç. beğenmediğini söyler, ama herkes onu konuşur ve o yılki baloyu kaçırmış olanlar ertesi yılki baloyu kaçırmamak için karar verirler. Sizin Basın Balosu, tıpkı bizim Parisin bu çeşit toplantılarının havası içinde geçti.."

Aynı balo hakkında, Dedikodu Yazarlarının fikri:

"— Dar bir mutfakta tecrübesi kıt bir artıcı düşünülebilecek en iyi malzemeyi kullanarak bir yemek hazırladı! Malzeme'mükemmeldi ama, mutfağın darlığıyla atıcının tecrübesizliği pişmiş aşa su kattı,."

Basından elaman diyen politikacıların ve onlardan da aşırı olan politikacı eşlerinin fikri:

"— Her geyi tenkit edersiniz. İşte, sizin de marifetinizi gördük!."

Sosyete mensuplarının fikri:

"— Aklınıza gelen herkes oradaydı.. Ama, bir karışıklık, bir karışıklık.."

Doğrusu şu ki, Basın Balosu, o gece çok şikâyet edilen ve ertesi sabahtan itibaren çok konuşulan bir balo oldu. Har tahmini aşan bir kalabalık Operanın salonlarını iğne atsan yere düşmeyecek şekilde doldurunca bütün 'hazırlıklar kifayetsiz kaldı ve her şey kendi halinde ne kadar gidebilirse o kadar gitti.

Gecenin iki büyük hususiyeti oldu. Başkentteki elçiliklerin büyük emek, itina ve dikkatle hazırladıkları defile görülmemiş sükse yaptı. Mankenler sıcak yüzünden zorluk çektiler, kendileriyle meşgul olması gereken vazifeliler bu görevlerini yapamadılar, jüri üyelerine oturacak iskemle dahi bulunamadı, takdim işi başarılı yürümedi ama her biri birbirinden orijinal kıyafetler doğrusu davetlilerin hayranlığını ayrı ayrı celbetti. İki Bakanın -Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin ve Basın Yayın ve Turizm Bakanı Kâmuran Evliyaoğlu- katıldığı Jüri, tamamile gazete kâğıdından bir Fransa horozu giymiş olan fransız elçiliğinin mankenini birinci mükâfata lâyık gördü. Kıyafet hakikaten orijinal, emek mahsulü ve konudan şartlara uygundu. Bütün fransız basını, Fransa horozunun üstündeydi İkinciliği "kurşun kalem - hokka yazı kalemi" triosuyla defileye katılan Türk basını aldı. Fikrin orijinalliği ve zemine uygunluğu takdir topladı. Jüri üçüncülüğü, çok tatlı bir esmer güzeli genç iranlı mankenin giydiği ve iran gazetelerinden yapılmış gelinliğe verdi.

Tabii bu sıra, nihayet her müsabakada bir sıranın seçilmesi şart olduğu için böyle tesbit edildi. Yoksa jüri, önce büyük salonda, sonra Cumhurbaşkanlığı locasında kıyafetleri uzun uzun tetkik ettiğinde hepsini mükâfata lâyık gördü. Nitekim halk, her bir mankeni uzun uzun alkışladı. İtalyan elçiliğinin mankeni bu bakımdan rekor kırdı ve Halkın Sevgilisi Unvanını kolaylıkla kazandı. Cazip elbisede gazetelerin az kullanılmış olmasıdır ki Jüri nazarında bir handikap teşkil etti. Endonezyanın mankeni aynı şekilde alâka topladı ve beğenildi. Amerikalılar bir cowgirl ile temsil ediliyorlardı. Almanlar, İki sarışın güzelle Almanyanın iki parçasıydılar. Uzun boylu, sarışın bir isveçli hayranlık uyandırdı. Pakistan, çok alkış çekti. Hindistan da öyle.. Yugoslavya, Macaristan, Çin, Lübnan, Brezilya nefis elbiseleriyle davetlileri hayran bıraktılar. Bunların hemen her biriyle elçilerin eşleri bizzat uğraşmışlardı.

Defilenin dışında bir alkış tufanı m Erol Büyükburç ile Metin Ersoy koparttılar.

Güzeller meşheri

Gecenin ikinci hususiyeti, Ankaranın bütün güzel hanımlarının salonlarda gayrıresmi bir cazibe, zerafet ve sıklık müsabakasının unsurlarını teşkil etmeleri oldu. Kim daha güzeldi, kim daha cazip, zarif ve şıktı bir karara varılamadı. Doğrusu istenilirse, buna imkân da yoktu. Zira bir şehrin en güzel bütün hanımları bir ba-

Fransız Horozu
Şampiyon

loda biraraya geldi mi ne isim vermeye imkân vardır, ne de seçim yapmaya. Her halde gazeteler uzun boylu, sarışın Leylâ Çelikbaştan minyon, esmer Madam Subijakto'ya her tipten istisnasız bütün göz alıcı almalardan uzun uzun bahsettiler.

Zaten bu havadır ki balonun kusurlarım -tecrübesiz ahçıyla yamaklarının'eksiklerini- ertesi sabah herkese unutturdu. Ama o gece, pek çok kimse bol bol söylendi. Bunda haklıydılar da. Cömertçe hazırlanmış büfe, bu hususiyetine rağmen az »amanda talan edildi. Böylesine bir kalabalık hesaplanmamış olduğundan ve bir takım davetliler de tabaklarını pek doldurduklarından sona kalanlar dona kaldılar. Allahtan ki biraz sonra aşağıda pişen dönerler, pilavların üstüne yerleştirilip ortaya çıkınca kısmen açlığa çare teşkil etti ama, çok kimse de bu yüzden soluğu Süreyyada alıp orada karın doyurdu. Bu arada kayık tabakları içinde çerkes tavuklarının, kalıplarıyla pastaların bazı davetlilerin elleri üstünde sofradan uçmalarını balonun tertipçileri yürekleri sızlayarak seyrettiler ama, seslerini çıkaramadılar ki.. İçki büfelerinin yetmemesi de şikâyet konusu oldu ve israfa yol açtı. Zira tehacüm karşısında garsonlar bütün ölçüleri kaçırdılar ve apışıp kaldılar. Tabii, organizasyondaki acemilik bütün bunlarda 1 numaralı rolü oynamadı değil..

İranlı gelin

Ferah bir hava

Gelelim hasılata

A ma, balonun gazeteciler- için-en başarılı tarafı şu oldu: Bin kişi 75 bin lira vererek bin bilet aldı ve hepsi baloya geldi. Bu, Türkiyede görülmemiş bir rekordur. Ankara Gazeteci, ler Cemiyeti hiç bir bakanlığın, hiç bir resmi dairenin, hiç bir bankanın, hiç bir teşekkülün kapısının ipini çekmedi, teberru, iane toplamadı. Biletlerin tamamı, balonun misafirleri tarafından satın alındı. Elçiliklerin ve yerli bir çok müessesenin nazik, cömert alâkası sayesinde bunun dışında butikten, içki satışından ve piyangodan 30 bin liranın üstünde hasılat sağlandı. Piyangoyu Enise Gürsoy, defile ye diğer bütün satılan Ferüzan Yolga arkadaşlarıyla beraber ve.doğrusu istenilirse "candan" da değil, canlarım dişlerine takarak yürüttüler. Balonun, tadı bilhassa gençler tarafından çıkarılan kavmi dekore etmek için başta güzel Zehra Halefoğlu -bütün gününü, işçiler ve dekoratörlerle uğraşarak geçirdi-, Leylâ Çelikbaş ve arkadaşları didindiler, durdular.

Zaten, balo için kim, çalışmadı ki?. Bakan eşlerinden -Yurdanur Evliyaoğlu gibi- Tabii Senatör eşlerine -Günseli Özkaya gibi- ve en cazip hanımlara -Leylâ İstinyeli gibi- herkes boynuna piyango sepetini takıp dolaştı.

işte, umumi hatlarıyla bir balo böyle geçti.

*

Bundan bir kaç yıl önce Yunanistanı ziyaret eden" Türk gazetecileri komşu memleketten tatlı hatıralar la dönmüşlerdi. Bu defa, Yunan gazetecileri, Türk meslekdaşlarının daveti üzerine Türkiyeye geldiler. Davetler, kokteyller, resepsiyonlar.. Tabii, Yunanlı meslekdaşlar üzerinde en derin tesiri, kendilerini kabul eden İsmet İnönü bıraktı. Hepsi, Başbakanın yanından büyülenmiş ayrıldılar.

*

Cebine para yerleştirenin, gazete sahibi olup gazeteci hüviyeti kazanıvermesi bası hoş ve sürprizli-karşılaşmalara vesile veriyor.

Basın Yayın ve Turizm Bakam Kâmuran Evliyaoğlunun Ankara Palasta Yunan Gazeteciler Heyeti şerefine resepsiyonu. Herke9 orada. Mesleğin, bütün mensupları. Ortalarda bir de, daha ziyade sucuk tüccarı tipinde biri dolaşıyor. Onun bunun elini sıkıyor, parasına güvenenlere has tavırla yüksek perdeden konuşuyor da, konuşuyor.

Bir ara, Metin Toker ile karşılaşıyor. Tabii 'el sıkışılıyor. Mutad "Nasılsınız?" lar. Toker "İyiyim, ya siz?" diyor.

"— Çok şükür Allaha, sayenizde durabiliyoruz, işte!"

Türk Hokka

Triodan parça

Kimse umursamıyor. Adam, kim* senin umursamadığını görünce tekrar ediyor: ,

"— Çok şükür Allaha sayenizde ayakta durabiliyorum, işte!"

Gene aldıran yok. Anlaşılan, bu bir espri! Zira, yeniden tekrar ediyor.

Biraz sonra Metin Toker, Yeni Sabahın Emin Karakuşunun kulağına eğilip soruyor:

"—Kim bu, yahu?"

Emin Karakuş buluyor:

"— Yolcudan gazeteci olursa, tabü böyle olur. Muammer Kıraner!"

*

Bafa gölüne ait çıkan bir notun, yanlış aksetmiş bir hikâyeden, ibaret olduğu anlaşılıyor. Bir defa, bahis konusu olan Özbaşlar İzmirli' değil, halis muhlis Sökeli. Sonra, öyle cahil bir, tapu memurunun "köy"ü "göl" yazmasıyla bir koca gölün balık imtiyazının her hangi bir kimseye verilmeyeceği aşikâr. Ama, bu iddia ileri sürülmemiş değîl. İddianın sahipleri adalete başvurmuşlar, Özbaşlar adalet önünde hak kazanmışlar. Hela özbaş ailesinin gölü ister açıp ister, kapatması, köyleri su altında, su üstünde bırakması bahis konusu bile değil. Bilâkis, gittikçe bir Teksas manzarası alan Sökenin mamur ve müreffeh bir bölge olup gıpta çekmesinde Özbaşların rolü ve emeği büyük. Adamlar hâlâ da, çalışıp duruyorlar.

Haberler

"Yılanların öcü"

"Yılanların öcü" filminin gösterilmesine nihayet izin verildi. Filmine izin verildi ama, bakalım Devlet, Tiyatrosunda piyesinin oynanmasına izin çıkacak mı? Fakir Baykurtun izin romanı gerçekten bir yılan hikâyesine döndü. Film Sansür Heyetinden Devlet Tiyatrosu Edebî Heyetine, Milli Eğitim Bakanlığından Talim ve Terbiye Heyetine, Meclise, Senatoya kadar her kademede mıncıklanmadık yanı kalmadı.

Geride bıraktığımız hafta içinde Sansürün izin vermesinden sonra, "Yılanların Öcü" filmi ilk olarak başkentte, Ulus sinemasında basın mensuplarıyla Ankaradaki sanatçılara özel olarak gösterildi. Fakir Bay kurt konuklarını kapıda karşılıyordu. Görünen bir memnunluğu vardı. Dostları, "Gazan mübarek olsun!" deyip Baykurtu öpüyorlardı. Ulus Sinemasının balkonuyla salonu hemen hemen doluydu. Sanatçılarla gazetecilerin yedeğinde gelen eşin dostum da sayısı bir hayli kabarıktı. Özellikle hanımların çokluğu dikkati çekiyordu. Gösterilecek film Sansüre getirilen orijinal şekliydi. Bu bakımdan, seyircilerde merak tansiyonu yüksekti. Filmîn rejisörü Metin Erksan ile Fakir Baykurt ne işler işlemişler, halkoyunu kötüye yöneltmek için ne oyunlar düzenlemişlerdi'?

"Yılanların öcü" filmi, romanının gereklerine uygun bir anlayış içinde gerçekçi bir filmdir. Bu yönüyle İtalyan neo - realist film akımına uygun düşmektedir. Metin Erksanın rejisi Şenel olarak başarılıdır. Bazı sahnelerdeki bu başarı gerçekten büyüktür. Kara Bayramda Fikret Hakan, Irazoada Aliye Kona, Muhtar iyi oyunlar çıkarıyorlar. Muhtar, filmde oynıyanîarın en iyilerinin başında geliyor denilebilir. Fotogaflar yer yer çok iyi. Yalçın Turanın müziği, filmin genel havasını etkin bir şekilde verebilecek güzellikte ama, bu müzigin gerçekten tadına ermek pek mümkün olmuyor. Çünkü sesler cızırtılı ve boğuk. Filmin iyi seslendirildiği söylenemez. Diyalogların çoğu açık - seçik anlaşılmıyor. Bu filmde de "Mınakyan ağzı" konuşma kendini hissetirmektedir. Bütün bunlar, işin daha çok teknik yanlarıdır. Oysa, filmin bütünü, Türk filmciliği yönünden yeni, yerinde, sağlam ve güzel bir ileri adımdır. Bunun böyle olduğunu, filmi seyreden bütün sanatçılar oybirliğiyle bertmektedirler. Böylece, Metin Erksanın hem film sanatının gereklerini iyi bilen, hem Türk filmciliğine yeni ufuklar açabilecek, sinema yoluyla halkoyuna bildiride bulunabilecek, düzgün ve doğru yorum yapabilen bir rejisör olduğu da ortaya çıkmaktadır.

. Film bittikten sonra herkes birbirine, büyük bir merakla, bu filmin neresinin, ne sebeple, hangi görüşle sakıncalı bulunduğunu soruyordu. Öylesine ki, görülen, filmde sakıncalı bir yan bulabilmek Sansür Heyetinin değil, Gökhan Evliyaoğlunun bile yapabileceği iş değildir. Ama doğrusu, bütün bunlar filmin lehine olmuştur. "Yılanların Öcü" Türkiyenin 32 sinemasında birden gösterilecektir. Doğrusu istenirse, Fakir Baykurt da. Metin Erksan da, filmde oynıyanlar da, Be - Ya Filmin sahipleri de, Cahit Okurerlere, Fethi Tevetoğlulara, Gökhanlara ve taifelerine derin teşekkürlerini ve şükranlarını pek özel şekilde bildirmelidirler..

Filmin sonunda, bütün seyirciler yürekten duygularla alkışa durdular. Fakir Baykurt salondaydı. Alkış sürünce ayağa kalktı, kendisine tezahüratta bulunanları eliyle selâmladı. Memnundu. Basın mensuplarıyla sanatçılar da memnundular. Hem ileri bir adım sayılacak bir film gördükleri hem de, biraz dolambaçlı yollardan da olsa, Türkiyede sağduyunun zafere ulaştığı için...

Fakir Baykurt
öcüleri ezdi

Türk sanatçısının sesi Amerikada

"New York'taki "American Learning Society", Türk sanatçılarımın eserlerini kendi sesleriyle banda almak işine girişmiştir. Bu işin gerçekleştirilmesi ve yürütülmesiyle Fikret Otyam görevlendirilmiştir. "American Learning Society"den Otyama gelen listeye göre, sesleri ve eserleri banda alınacak Türk sanatçı ve yazarları ve okuyacakları eserler, şunlardır : Nezihe Meriç, bir kendi hikâyesini bir de Memduh Şevket Esendalın bir hikâyesini, Vüs'at O. Bener kendi seçeceği bir hikâyesini, Erhan Bener romanından beş sayfasına, Yakup Kadri Karaosmanoğlu romanından beş sayfasını, Fakir Baykurt "Çilli" adlı hikâyesini, romanından 3 sayfasını, eğitimle ilgili bir makalesini, Fikret Otyam "Nahsen Badeli" ve "Mustafa" adlı parçalarım, Şahap Sıtkı seçeceği bir hikâyesini, ilhan Tarus bir hikâyesini ve romanından 3 sayfayı, Kaim Tirali bir hikâyesini, Faruk Güvenç müzikle ilgili bir kritiğini, M. Sunullah Arısoy Atatürkün gençliğe hitabesini, Cahit Sıtkı Tarancının 35 Yaş şiirini, Ömer Seyfettinin "Yalnız Efe adlı hikâyesini, kendi iki şiirini, "Karaburçak," romanından 5 sayfa ve bir sanat yazısını, Suat Taşer Atatürkün "Nutuk"undan bir parçayı iki şiirini, Dede Korkuttan bir hikâyeyi, tiyatroyla ilgili bir makalesini, Hüseyin Rahminin bir hikâyesini, Sait Faik ve Ahmet Rasimin birer hikâyelerini, Osman Attilâ, Ahmed Arif, Mehmet Kemal, Turgut Uyar, Fethi Giray birer, Ceyhun Atuf Kansu ile Salâh Birsel ikişer şiirlerini, Aziz Nesin "Fil Hamdi" hikayesiyle politikaya değinmeyen bir makalesini, Yaşar Kemal bir hikâyesini, bir röportajını, "İnce Memed"in 5 sayfasını, Kemal Tahir bir romanından 5 sayfasvm, Orhan Kemal bir romanından 5 sayfa ve bir hikâyesini, Halide Edip bir romanından 5 sayfasını, Falih Rıfkı Atay bir pazar sohbetini, bir başyazısını, Nadir Nadi bir başyazısını, Sabahattin Eyûboğlu bir yazısıyla La Fontaine çevirilerinden birini, Cevat Fehmi, Çetin Altan, Bedii Faik birer fıkralarım, Samim Kocagöz bir hikâyesini, Adnan Benk bir eleştirmesini.Melih Cevdet, Başaran, Necati Cumalı, Bedri, Rahmi, A. Kadir, Faruk Nafiz birer, Oktay Rifat, Metin Eloğlu, Edip Cansever ikişer şiirlerini, Rifat Ilgaz "Ha Badam Sınıfı"ndan 4 sayfa ile "Uyusun da Büyüsün" şiirini okuyacaklardır.

Otyam, bir elinde liste, bir elinde teyp makinesi, kapı kapı dolaşıp sanatçılarla yazarların seslerini tesbite çalışmaktadır.

Türkiyedeki hiç bir kurum Türk sanatçılarıyla yazarlarının eserlerini ve seslerini tesbit etmeyi düşünmediği için, ilerde bu sesleri Amerika dan ithale kalkışırsak, bunda şaşılacak |br taraf olmıyacaktır.

T İ Y A T R O

Ankara

Kılıbık "Don Juan"!

Devlet Tiyatrosu, Büyük Tiyatroda, İonesco'nun "Gergedan"ının gördüğü ilgiden cesaretlenerek, yeni bir denemeye girişti. Alman diliyle konuşan Orta Avrupanın tanınmış, yazalı, İsviçreli Max Frisch'in "Don Juan" yahut "Geometri Aşkı'.' adlı oyununu sahneye koydu. Ama bu modern "Don Juan"ın "Gergedan"ın görmüş olduğu ilgiyi görmesi biraz şüphelidir

Bunun bir değil, birçok sebepleri var. Basta Tirso de Molina'dan -1625- Montherlant'a -1958- kadar, hristiyani inanışa bağlı kalan "Don Juan" masalının Türk seyircisi tarafından teferruatıyla bilinmemesi, hatta Moliere'in "Don Juan"ının bile otuz yıldır Türk sahnelerinde oynanmamış olmasıdır. Kaynağını Sevilladaki Fransisken rahiplerinin "Vakayiname"sinden alan bu masalın, yüzyıllar boyunca, çeşitli milletten şair ve yazarların kaleminde bulduğu türlü şekilleri bilmeden, bu konuyu günümüzün fikir yönelimleri içinde ele alan Max Frisch'in "Don Juan"ını anlamak, hele "tatmak" gerçekten kolay değildir. Onun için, kadınlardan kaçan, geometriyi seven, zorla gönderildiği kadınlarla satranç oynamayı tercih eden, sonunda "Cehennem"i, o kadar kaçındığı, "evlilik"te -hem de genelevde tanıdığı bir kadınla- bulan, üstelik kılıbık bir koca ve nihayet, "baba" olan bu yeni Don Juan'ın çağdaş tiyatroya getirdiği zekâ oyunundan, alaycı entellektüalizmden hoşlanacakların sayısı umulduğu kadar kabarık olmazsa buna hiç şaşmamalıdır.

Sahnedeki oyun

Modern "Don Juan"ı sahneye koyan Mahir Canova da bu güçlüğü duymuş olacak ki eseri seyirciye yaklaştırmak, herkesin ilgi duyabileceği bir oyun haline getirmek için elinden geleni yapmış, fikir fantezisini, en geniş imkânlarıyla kullandığı Büyük Tiyatro sahnesinde, dekor, kostüm, oyun, dans ve mizansen fantezisiyle eritmiş... Masaldaki olayları yansıtan "perde"lerle Max Frisch'in düşüncesini yansıtan "intermezzo"lar arasındaki ayrıntıyı da... Dona Elvira, Tenorio, Don Gonzalo gibi kişilerin "farce"a kayan bir oyun tarzı içinde canlandırılmaları hep aynı sonuca varmak için: Güldürmek...

Başrolde, uzun samandır sahnede görünmeyen Nuri Altınok "geometrik" Don Juan'a sevimli bir yüz kazandırıyor. Dona Elvira'da Nermin Sarova, Rahip Diego'da Hâşim Hekimoğlu, Don Gonzalo'da Haldim Marlalı, Celeetina'da Meliha Ars, canlı, renkli tipler çiziyorlar. Gülsen Alnıaçık Don Juan kadar Roderigo -Dinçer Sümer- yu da "yakan" ateşli bir Miranda oluyor.

Meydan Sahnesi iki yaşında

Bütün mevsim boyunca beş sahnede sekiz koldan yürüttüğü çeşitli faaliyetiyle Devlet Tiyatrosunun sahne hayatına hakim olduğu Ankarada bir özel tiyatronun tutunabilmesl, yasayabilmesi imkânsın gibi görünüyordu. Şimdi iki yaşına basmış olan Meydan Sahnesi bunun hiç de imkânsız bir şey olmadığını isbat etmiştir. Yeter ki bu özel tiyatroyu yönetenler ve yürütenler gerçek sanatçılar olsunlar, iyi çalışsınlar, iyi oyunlar çıkarsınlar.

Sanata ve sanat güçlerine inanmış bir avuç sanatçının elele vererek kurdukları Meydan Sahnesi, gerçekten iyi çalıştı, iyi oyunlar da çıkardı. Bir yıllık çalışmalarının sonucunu gösteren rakamlar bunu açıkça belirtmektedir. Bir yılda yedi oyun çıkarmışlar, yedisini de aylarca oynamışlardır. Bu oyunlardan ikisi 50., biri 80., ikisi 100. biri de 230. temsili aşmıştır. Sonuncusu hâlâ oynanıyor. Rakamların dili kazanılan başarıyı, hiçbir şey eklemeden, herkese anlatacak kadar kesin ve inandırıcıdır.

Meydan Sahnesi bir avuç sanatçıyla kuruldu, ama bugün taze kuvvetler kurucularının etrafını almıştır. Genç Konservatuvarlıdan, Kollejliden Üniversiteliye kadar halkayı genişletenlerle her gün biraz daha serpilip geliştiği görülüyor. Bu taze değerler, körpe istidatlar Meydan Sahnesinin geleceğine umutla baktırıyor,

"Generalin Aşk"ı Adanada

..ve kızları

"Tedirginler"

Meydan Sahnesinin, ikinci yaşına basarken, çıkardığı yeni oyun bir cinayet oyunudur: W. O. Somin'in "Attentat" - "Suikast" - adlı oyunu... Ama Adalet Ağaoğlunun çevirisine verdiği ad, "Tedirginler", Saim Alpagonun reji yorumuma -ya da bu yorum o ada - öylesine uygun düşmüş ki, bü-

Biliyor muydunuz?

AMERİKANIN ÜNLÜ TİYATRO VE SİNEMA rejisörü Elia Kazan'ın yurdumuzda çevirmek istediği filmin senaryosunda bazı değişiklikler istenmiştir. Haber aldığımıza göre, senaryoyu inceleyen yetkili makam, Kayseride bir kilisenin ateşe verilmesini gösteren sahnenin çıkarılmasını istemekte, Elia Kazan da, senaryoda değişiklik yapmıya yanasmamakta idi.. Son dakikada Ankaraya gelmiş olan Elia Kazan'ın Bakanlar ve ilgililerle yaptığı temaslar müsbet sonuç vermiş ve senaryo üzerindeki-anlaşmazlık giderilmiştir.

CEVAT FEHMİ BAŞKUTUN "GÖÇ" adlı komedisinin Devlet Tiyatrosunda provalarına başlanılmıştır. Küçük Tiyatroda sahneye konulacak oyunun rejisini Salih Canar yapmakta, başrolü kapıcı Hüseyini oynamıya da kendisini hazırlamaktadır, (pevat Fehmi Başkut bitirdiğimiz hafta pazar günü Ankaraya gelerek metinde yaptığı küçük bazı tadiller üzerinde Salih Canarla görüşmüştür. "Göç" temsillerinin Mayıs başında verilmeye başlanması beklenmektedir.

ÇETİN ALTANIN "MOR DEFTER" piyesinin Devlet Tiyatrosundaki temsillerine Bursada başlanmıştır. Ziya Demirelin sahneye, koyduğu "Mor Defter"m dekorlarını Seza Altındağ çizmiştir. Belli başlı rollerini Yalın Tolga, Ejder Akışık, Erol Amaç, Tomris Oğuzalp, Nihal Türkmen ve Fikret Tartan oynamaktadırlar.

ADANA BELEDİYE TİYATROSUNDA ANOUİLH'UN "Generalin Aşkı" Komedisi sahneye konulmuş ve" büyük bir başarı kazanmıştır. Tarık Levendoğlunun, Ankaradan gönderilen dekorları içinde oynanan oyunu Gündüz Aykut sahneye koymuştur. Bellibaşlı rollerini Zeki Dinçoy -General-, Merih Dinçoy -Generalin karısı-, Gül Akelli ve Nihat Ziyalan oynamaktadırlar.

İSTANBUL ŞEHİR TİYATROSU SAHNELERİNDE yeni oyunların temsiline" başlanmıştır. Bunlar, Tepebaşı tiyatrosunda Arthur Miller'in "Satıcının- Ölümü" ile Kadıköy tiyatrosunda Refik Erduranın "Aynan Avcı" adlı yeni telif komedisidir.

İSTANBULDA KENT OYUNCULARI TOPLULUĞU Necati Cumalının "Nalınlar" adlı telif oyunuyla büyük bir başarı kazanmıştır. Bu oyunu Devlet Tiyatrosu baş rejisörü Mahir Canova sahneye koymuştur. Başrollerini Yıldız Kenter ile Müşfik Kenter oynamaktadırlar.

İSTANBULDA KÜÇÜK SAHNEDEKİ HALDUN Dormen Topluluğu da program değiştirmiş ve evvelce Ankarada oynanmış olan "Bir Yastıkta" komedisiyle "Cinayetin Sesi" adlı oyunu temsile başlamıştır.

ESKİŞEHİRDE YENİ AÇILAN ODA Tiyatrosu, Orhan Asenanın "Kocaoğlan"mdan sonra, evvelce Ankara Oda Tiyatrosunda oynanmış, İstanbul Şehir Tiyatrosunda da bu mevsim 100. temsilini aşmış olan, Cahit Atayın "Pusuda"sı ile Fernando Arrabal'ın "Cephede Piknik" piyesini temsile başlamıştır.

ANKARA MEYDAN SAHNESİ MEVSİMİN son eseri olarak "Köşekapmaca" adlı bir fransız komedisini oynamıya boşlamıştır. Bu oyunla mevsimi kapayacak olan Meydan Sahnesi 15 Mayıştan sonra İstanbula giderek Şehir Tiyatrocunun semt tiyatrolarından her birinde -Beyoğlu, Fatih, Üsküdar, Kadıköy, birer hafta temsiller verecektir.

tün oyun süresince seyircinin duyduğu, sahneden salona gitgide yayılan, oyunun kişileri kadar seyircileri de saran, âdeta bunaltan bu "tedirginlik" duygusudur. Bir siyasi cinayetin sebebolduğu tedirginlik... Dram, başından sonuna kadar, iki kişi arasında geçmektedir. Biribirini gerçekten seven bir çift, bir karı - koca. Siyasi hasmının esrarlı bir şekilde öldürülmesi bütün şüpheleri koca üzerine top lamaktadır. Ama hakiki suçlu o değildir. Son perde kapanırken, herşeyin biribirine sımsıkı bağladığı sanlan insanları bile ne çok şeylerin ayırdığı, en katıksız sevgilerin altında bile ne hataların, zaafların gizlenebileceği, en iyi anlaştıkları sanılan insanların ne kadar ayrı düşündükler meydana çıkacaktır. Yazarın bütün ustalığı, üç perde boyunca "tedirginlikten bunalttığı kişilerinden ve seyirciden gerçeği saklayabilmiş olmasıdır.

Tedirginler"i sahneye koyan Saim Alpagonun başarısı, perde perde gelişen o hayayı, başlıbaşına bir dram unsuru haline getirecek kadar kuvvetle duyurabilmiş olmasıdır. Sahnenin küçüklüğü, darlığı da kendisine yardımcı olmuştur. Ama iki kişi arasında geçen ve daima sahne dışındaki olaylardan hız alan bir oyuna bu yoğunluğu verebilmek sanıldığı kadar kolay değildir. Böylesine bir oyunda kişilerin her sözünün, her tonunun, her jestinin, hatta bir bakışının önemi vardır. Salim Alpago bütün bunları oyunun yararına değerlendirmesini bilmiş, verimli sonuçlar da almıştır.

iki "tedirgin"i oynayan sanatçılardan Nur Sabuncu, Liesa Bergman'da sahne hayatının en ölçülü, en isabetli ve ifadeli oyunlarından birini gerçekleştirmek fırsatım bulmuştur. Oyunu, sonlara doğru, cinsiyetini ye ihanetini anlattığı zaman, yoğunluğunu biraz kaybediyorsa da, seyirciyi doyuracak niteliktedir Üner İlsevere gelince, Gustav Bergman'ı. işçi sınıfının haklarını, sosyal adaletin sağlanmasını ateşli bir dille savunan bu çekici gence, fikirleriyle yâşıyan insanların ülkücü yüzünü vermiş, çok zengin bir sahne tecrübesi olmadığı halde, duygu ve fikir yönünden yaşadığı iki taraflı dramı, başarılı bir kompozisyonla, duyurmasını bilmiştir.

"Don Juan"
Kılıbık oldu

S İ N E M A

Filmler

"Kwai Köprüsü"

Yazar Plerre Boulle'un roman - senaryosu "The Bridge on the River Kwai - Kuvay Köprüsü", herşeyden önce savaşa karsı çıkan, yani savaştan yana olmadığını kesinlikle ortaya koyan bir eserdir. Rejisör David Lean de bütün film boyunca yazarının bu davranışına ihanet etmemeye, romanın ve senaryonun havasım vermeye olanca gücüyle çalışmıştır. Fakat bütün çabasına karşılık Lean, örnek bir başarıya ulaşamamıştır. Bir yerden sonra savaşa karşı çıkmışlık, ya havada ve lâfta kalıyor, ya da öylesine uydurma olaylar arka arkaya yerleştiriliyor ki, filmin ana esprisi kaynayıp gürültüye geliyor. Rejisör Lean, çokluk, Pierre Boulle'un romanındaki keskin hatlı yolundan uzaklaşıp ortada bîr yoldan gitmeyi tercih etmiştir. Böyle bir davranış da "The Bridge on the River Kwai - Kuvay Köprüsü'nü gereken bütünlüğünden ayırmakta ve parçalamaktadır. İy' sinema anlatımı ve Sesua Hayakawa ile Alec Guinness'in usta işi oyunları da olmasa, bu bütünlükten yoksun kalış, daha da sırıtacak, **yazan** ile rejisörünü - tabii daha çok rejisörünü- "gülünç"e götürecektir.

"Kuvay Köprüsü", İngiliz albayı Nicholson -A. Guinness- ile Japon albayı Saito -S. Hayakawa- arasındaki hem kişisel, hem de askeri otoritelerinin çatışmalarını, **yer** yer olanca insancıllığı içinde veriyor. **Konu,** aslında düz ve sadedir. Japonlara teslim olan bir ingiliz taburu, başlarında albay Nicholson olduğu halde bir esir çalışma kampına gönderiliyorlar.

W. Holden, J. Hawkins ve G. Horne "Kuvay Köprüsü"nden

Kurusıkı film

Kamptaki esirlerin ödevi, orman içinden geçen demiryolu için Kwai ırmağı üzerinde bir köprü inşa etmektir. Köprü, yapılmasına yapılıyor ama, sonunda iki askerin de hayatlarına maloluyor. Burada var olan egoizm, sonra savaşçı bir egoizme dönüyor. Savaş, bu iki ihtiraslı insanın sonunda yığınları da kötüye götüren egoizmlerinin' sâdece bir vasıtasıdır. Albay Nicholson'ın köprü inşasında askerlerini kullandırması - bu kullanmaya sebep olarak da boş kalan askerin emir düzeninden ayrılacağı fikrini ileri sürüp kendini savunuyor- hep bu egoizminin, bu kötü ihtirasının eseridir. Köprü inşasıyla bir çeşit kendi kendini de tatmin etmektedir. Bu yoldan giderek mağlübiyetin ayıbını örtmeye, kendisini temize çıkartmaya çalışıyor. Ortada ve nötr bir tip olan William Holden'in rolü ise, ne yapıcı, ne de yıkıcıdır. Bütün bu oluşun yersizliğine inanmıştır fakat o da savaşın gerekliliklerinden kolaylıkla sıyrılamıyor ve yeteri kadar karşı çıkamıyor.

Saito İle Nicholson'un davranışlarından çıkan sonuç şudur: Savaş, kişilerin bencil çıkarlarına âlet edilmekte, yığınlar da bu bencillikler elinde oyuncak olmaktadır. Ama bunu rejisör David Lean'dan çok, yazar ve senaryocu Pierre Boulle veriyor. Rejisörün, yazarın mesajına gerektiği güçte katılmaması "Kuvay Köprüsü'nü dolayısıyla "büyük film"likten hızla ayırıvermiştir.

"Okyanusa karşı"

Gervaise - Sen Bir Melektin?' filminin birinci sınıf rejisörü Rene Clement, "This Angry Age - Okyanusa Karşı" da son derece değişik bir konu ve biçimle seyircisinin kargısına çıkmaktadır. Yazar Marguerite Duras'ın- "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hirogima"nm yazarıdır - romanından alınan senaryoyu rejisör Clement ile Amerikalı romancı Irvıng Shaw -"The Young Lions - Genç Aslanların yazarıdır - ortaklaşa düzenlemişlerdir. Filmin oyuncu kadrosu, Silvana Mangano sayılmazsa Anthony Perkins Jo Van Fleet, Nemeniah PerBOff, Alida Valli ve Richard Conte gi-

bi gerçek sanatçı kişiliği taşıyan oyunculardan kuruludur. Fakat bütün bu sayılanlar, Clement'nın filmini meselâ bir "Gervaise", ya da "Plein soleil-Kızgın Güneş" âyarına çıkartamamıştır.

Taylan dolaylarında geçen hikâyenin başlıca kişileri, madame Dufreme -J. V. Fleet- ve yeni yetişme çağını Sürdüren kızı Suzanne -S. Mangano- ile oğlu Joseph -A. Perkins- dir. Ana Dufreme, yıllar öncesi gelip okyanus kıyısındaki büyük topraklara yerleşmiştir. Pirinç tarlalarını ekip biçtirerek yaşama serüvenini sürdürmektedir. Topraklarına ise anlaşılmaz bir tutkuyla bağlıdır. Fakat tabiat, onun bu tutkusunu her zaman yenmektedir. Deniz taşmakta ve -ana Dufreme'in yaptırdığı deniz duvarını aşıp pirinç tarlalarını basmaktadır. Ananın tek savaşı budur. Bütün gücünü denizle olan bu çekişmesinde harcayıp bitiriyor. O yüzden de çevresiyle gerektiği kadar ilgilenemiyor. Meselâ çocuklarının çocukluktan çıkıp delikanlılığa ve gençkızlığa geçişini yadırgıyor. Okyanusun uydurma deniz duvarını aşıp pirinç tarlalarını basmasını gerçekte nasıl önleyemiyorsa - fakat bunu önleyebilmek uğruna nasıl bütün gücünü de harcıyorsa -bu gelişime de karşı durmaya çalışıyor.

"This Angry Age - Okyanusa Karşı"nın en güç ve en sağlam oyun isteyen rolü, ana Dufreme rolüdür. Bu rolün oyuncusu Jo Van Fleet ise, aşağı yukarı Elia Kazan'ın "East of ilden - Cennet Yolu"daki "Ana"ya yakın bir yorum yoluyla Dufreme- rolünün altından rahatlıkla kalkmasını biliyor. "Ana"dan sonra geleni, genç oğul Joseph'in rolüdür.Amerikan sinemasının genç kuşak oyuncuları içinde üç noktaya varan tek oyuncusu Anthony Perkins, şimdiye kadar gördüğümüz öbür filmlerinin dışında bir oyun çeşidiyle çizgiyi kolaylıkla aşıyor ve erginlik süresindeki Joseph'i en ince ayrıntılarına varıncaya kadar Clement'a ulaştırıyor.

Hikâyenin gelişim bölümlerinde İki erkek ve bir kadın daha var: Erkekler Suzanne'm gençkızlık dünyasına, kadın da -Alida Valli- Joseph'in hayatına giriyorlar. Erkeklerden Michel -R. Conte-, ikinci erkek olan Albert'den -N. Persoff- keskin bir çizgiyle ayrılmıştır. Zayıf, güçsüz ve tutkun Albert'e karşı Michel, bütünüyle bir düş kahramanı kişiliğindedir. Araya sıkıştırılan ve ana adına yapılacak görülmemiş fedakârlık sırasında, gerçi Albert beklenmeyen bir davranışa itiliyorsa da, gençkız kendini Albert'ten önce Michel'e vermeyi tercih etmektedir.

Ana Dufremes tabiat karşısında durmadan mağlûbiyetlere uğramaktadır. Önce Okyanusla olan savaşında, sonra da çocuklarının çocukluktan yeni bir gelişme dünyasına geçişlerinde bu mağlûbiyet yenilenmektedir. Joseph evi terkediyor, şehre göçüyor. Yüksek kattan yaşlıca bir kadınla ortak bir hayat kuruyorlar. Her iki çocuk da aşağı yukarı aynı sürelerde cinsel hayata giriyorlar, ve kendi yaşama serüvenlerim çizme yolunu tutuyorlar. Ana böylesi mağlûbiyetlere karşı koyacak gücü çoktan kaybetmiştir. Ölüm, kendisi için gerçek bir kurtuluş olmaktadır.

Usta Clement, aslında çok basit olan bu hikâyeyi, her bölümde tam olarak derinliğine inmeden rahatlıkla anlatmaktadır. "Okyanusa Karşı"' Clement'nin filmograflsinde pek öyle önemsenecek bir film olmamakla beraber, rejisör yine de yer yer kendi kişiliğinin damgasını vurmadan edemiyor. Ucuz ve çırpıştırma bölümlerle beraber, üzerinde durulmuşa ve titizlik gösterilmiş bölümler de yok değildir. .

Bir Gaf Daha

T. KAKINÇ

Geçtiğimiz hafta içinde küçük bir haber gözünüze ilişti mi bilmiyorum: Ünlü Sansür kurulumuz, Elia Kazan'ın yurdumuzda çevirmeye karar verdiği filminin senaryosu "dost ve müttefik bir devleti rencide edici mahiyette görüldüğü gerekçesiyle geri çevrilmiştir. Otobiyografik bir film niteliğini taşıyan konu, Türkiyede doğmuş ve ilk gençlik yıllarını yine Türkiyede geçirmiş bir Ermeni delikanlısının Amerikaya göçünü anlatmaktadır ve içindeki bir kilise yangını olayı, Türk - Yunan dostluğunu bozucu sayılmıştır. Senaryonun reddi dolayısıyla imkân dışı bir durum yaratılmış ve Elia Kazan da daha fazla üzerine düşmeden Türkiyede film çevirmeyi bırakmış ve ana olay yeri olarak Yunanistanı seçmiştir.

Türkiye yerine Yunanistanı seçme, ilk karşılaşılan bir olay değildir. Bundan önce de ortak prodüksiyonlar için yurdumuzu düşünen çeşitli yabancı film şirketleri, düşünceden fiiliyata geçme yolunda iken karşılaştıkları korkunç bürokrasi örnekleri yüzünden bu düşüncelerinden derhal vazgeçmişler, kendilerine yararlı olabilecek başka ülkeleri arayıp bulmuşlardır.

Ortak prodüksiyonların başlıca sebebi, o ülkede bloke e diten alacak hesabının kapatılması demek olmakla beraber, çevrilen ülke için de küçümsenmeyecek bir döviz geliri kaynağı sayılır. Savaş sonrası İtalyasını, herşeyden önce turizmin getirdiği dövizler kalkındırmıştır. Bugün yalnız turizm yoluyla ayakta duran ülkeler vardır ve bunlar turist celbini, .çokluk, sinemanın yaygın etki gücüne borçludurlar. Sinema o ülkeleri başka ülkelerin insanlarına tanıtmış, sevdirmiş ve gelip gitmelerini sağlamıştır. Şurasını niçin saklamalı: bugün Türkiyede çevrilen filmlerimizin hiç biri - sansürün yıllanmış yanlış tutumundan ötürü - yurdumuzu ve insanlarımızı tanıtacak bir niteliğe ulaşmamıştır. Bu denli bir ilkel sinema anlayışıyla da bunun gerçekleşmesine imkân yoktur. Elia Kazan gibi ünlü ve işinin ehli bir sinemacının Türkiyede film çevirmesi bile, bizim için yeter- bir propaganda aracıydı, Kambur kambur üstüne yüklenen zavallı Sansürümüz, işin bu kadarını olsun düşünemedi. "Yılanların Öcü" yenilgisinden sonra hâlâ yerlerinde oturduklarına göre, suç onların olmaktan çıkmış, artık oturmalarına göz yumanların olmuştur.

BİR CİNAYETİN İÇ YÜZÜ

GAZİANTEPTE ALTI YAŞINDA BİR ÇOCUĞA TECAVÜZ EDİP ÖLDÜREN OSMAN TAŞDEMİR'İN HİKÂYESİ. CENGİZ TUNCER GÜNLERCE ANTEPTE KALDI VE OLAYLA İLGİLİ KİŞİLERİ BULARAK KENDİLERİYLE KONUŞTU

●

«KADIN RUHUNA AYNA TUTAN» KİTAP

CHAPMAN RAPORU

AMERİKAN KADINININ KENDİ KENDİNE BİLE İTİRAF EDEMEDİĞİ DUYGULARI, İÇ SARSINTILARI, ZAAFLARI, CİNSİ TABİATININ ŞAŞIRTICI YÖNLERİ...

●

VE NİZAMETTİN NAZİFİN KALEMİNDEN BÜYÜK İLGİ UYANDIRACAK BİR YAZI-SERİSİ

ORDU VE POLİTİKA

8 NİSANDAN İTİBAREN

VATAN

GAZETESİNDE

Basın - (A. 2648) — 236